Массе а мехкий пролетареш, вlашарlххета!

Серлоп

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дени ● ЕРА, 15 МАРТ, 1979 ШУ. ● № 32 (6008). ● Мах 2 кепит.

ХIаране декхар

Дукха ха йоацаш чакхдаьлнед СССР Лакхехьарча Совете даь хоржамаш. Уж хилар советски халкъа политически къахьегамен хьинар чIоагIа айденнача хьале. Цар къаьсто хьахьекхар социалистически демократе хотало, советски нах Коммунистически партена гонахьа моаххаз сацна чIоагIа кхотабеннилга, цуй чурен арахьарен политика, КПСС Центральни Комитето, новкъост Л. И. Брежнев керте латтача ЦК Политбюрос дукхача оагIорахьа беш бола болх дерригача халкъо хьалдоадилта.

Бауманиски хоржамий округа харжархошца вIашагIкхийттача новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамьло берригача советски наькъа а сацна, кхы а чIоагIагIа хьинар айдаьд вай республика къахьегамхой.

Денал айдеш бола тIехьехам а хиина дIаэттад Л. И. Брежнева: «Станока тIа латтача, кхай тIа къахьегача е чертежни стола тIе болх беча хIаране хатта доагIа шийга дерриге даь дий-хьоагI аз кхы а сесаргIех дикагIех къахьегара, материалашта кхоч беро, зехьа ха па йоаяраь хьина дешаш.

Заводий, фабрикий, ... колхозий, совхозий, Iилман учрежденей коллективаша цу тIехьехамаш жоп лу социалистически яхь кхы а шерагIа йоаржарца. ХIара ди массала доал дукхагIа хул белхаш дина къахьегама толамаш доахаш йола цехаш, бригадаш, сменаш, къаьст-къаьста бола болхлой.

Социалистически Къахьегама Турпал Хадисов Шамсудин керте латтача № 2 йолча СМУ-рча гIишлошъеча комплексни бригадо кхаь шера кхоачалльй иттлагIча пятилетка план, хIаьта уйх шера хьалхарча квартала план — СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш хулача денга.

Шоай пятилеткаш СССР Конституце шу дузаш кхоачаш а яь тIайоагIача цхьайттлагIча пятилетка чотах къахьегаш ба пассажирски автотранспорта объединене водителаш Арсамаков Мохьмад-Мирза, Багратин Сергей, Наврузов Эсендар, кхыбараш.

Шин шерех ах шерех шийна пятилетка кхоачашьйий ГРМЗ токара Багашев Увайс. Уж тайна массалаш дукха да вай республике. Вlаьш, ... бола болхлой шоай говзал, берриге кхо тIеблхийта къахьегаш ба уйх денойшка.

МалагIа инзаш да, малагIа къайленаш я производстве хьалхалаттарий сеала доккхий толамаш дIакхоачалийтараш? Эттера керттердар да цар ритха мичча, тIехьабусараш юкъе боацаш болх белга, хIаране шийна декхар кхоачашделга. Цу хьалешка партийни организацеш декхарийла я хьалхалаттарий опыт массанена а дIайовзийте, болхлошта кхерий ... тIехьабусарам баларец цар балха говзал айяраш, тIехьабусараш хьалхалаттарий боарамга кхоачабара де деязар белгалдаккхен из чакхдаккхен. ... лоархIам болаш да е тIехьабисеа а е хьалха бозаш а боацараш хьалхалаттарашта тIехьанхебар.

«ЛоархIаме да, — белгалдаьд новкъоста Л. И. Брежнева, — хIара производственни коллективо плановни заданеш оаказдан шийн ханнахьа, продукци тIехдика а йолаш кхоачашдар, шийн спецননикий, потребителий тешаш цIенкха а бо боабар. Цудухьа отталь планаш, шоай предприяте сий бахьац бола берригача къахьегамхой, болхлочунгара деиз кулгалхочунга кхаччаш, чIоагIа бехктокхам хеташ хьалкхебаш партийни организацеша доккха гIулакх ду».

XVI областной партийни конференце белгальяьхар «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яха болам шерра хьал а лаьца пятилетка кхоь шера башха-дика къахьегама толамаш даьха йола «Грознефть», «Промавтоматика» яхача, шурий промышленноста Грозненски шейнни объединеней, Горячеводски УБР, Назрановски «Электроинструмент» завода коллективаш.

Партийни, профсоюзни организацей, боахамий кулгалхой декхар да цу коллективий балха опыт вай республикай ерригача производственни участкашка, хIара балха моттиге дIайовзийтар а балха юкъеяхьар а. Из къаьстта доагIаш да промышленно-гIишлон материалий производственни объединенена, цементни завода, рудин йоаца гIишлон материалий Карабулакски завода, тIехьаюсача кхыча предприятешта.

ХIана партийни организацеша беш бола организаторски идейно-кхетаман болх дIабахьа беза, КПСС ЦК июльски ноябрьски (1978 ш.) Пленумий решенеш ма-яккара.

Декхар еенах латт аьлча, из латт СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара кийчо еча хана айденна хиина наькъа политически къахьегамен хьинар бIарча шера кхы лаьгI ца долийташ хьалладарах, хьалха латтача коллективашка дIадоладаь хиина дика мел дар массанахьа хьал е лаьца хIара сага балха юкъедахьарах.

Бауманиски хоржамий округе харжархоща вIашагIкхийттача хана новкъоста Л. И. Брежнева: «Балха ерригача участкашка организованность тоаеш, бехктокхами дисциплинни чIоагIъелга — из хоржархоша телача наказех цаI. НовкъостийI, тIахоржархоша хьа вай мел доагIар де деза из наказ алара а доакхаш, бовкъошца кхоачашдаь деккхарий» — аьнача дешаех хIаране шийн балха тIа кулгал а лувцаш кхоачашдеш хила деза.

Дукха ха йоаяц карарча шера хьалхара кварта чакхъяла. Нохч-ГIалгIайчен хIара къахьегамхочо уйла е еза сайна хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдара, балха тIа керда толамаш дахарца сай Даьхе гIадйнгара сайна дулург мел дар даь дий-хьоагI аз аьнна.

СовгIато декхар тIадожаду

ГIишлошъеча Нохч-ГIалгIайн управлене лаьшкбетонни конструкцей завода клубе гулбеннабар города производственни дешар хьеха преподавателаш, мастераш, гIишлошъераш. № 9 йолча Грозненски юкъерча профессионально-техническии училища коллективана 1978 шера республика дешара заведенешта юкъе леладаьча социалистически яхье котъяларах хьоняль РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-и карара кара тела ЦIе байракх дIаелар училища КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара М. О. Бузуртанова. Училища педагогически коллектива кагий наки мехкарийи хьалхебеча ахы тIа а толамаш дахар лоаш лоаца бахьихар цо.

Нохч-ГIалгIайчен лаьрр-хIача юкъерча дешара заведенеш лакха говзал йола специалисташ кийчбара шерагIа социалистически яхь йоарйаяра тIахьехаш кхайкарал тIадайнар собране.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обкома хьоний 1979 шера январе — феврале хьайбий продукташ дукхагIа ... лаьцача республикански социалистически яхьа итогаш

Котдаьнарг а лаьрхIа республикански газеташ тIа чIоагIдаьча сийлен Уlга тIа даькад.

БОАХАМАШ:

Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз;

Грозненски района Ленина цIерагIа колхоз;

Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIа совхоз;

Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз;

Ачхой-Мартановски района «...» совхоз;

Наурски района «Северный» совхоз;

ФЕРМАШИ БРИГАДАШИ:

Наурски района «Красное знамя» яхача колхоза шурий ферма;

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе № 2 йола шурий ферма;

Наурски района «Терский» совхозе № 1 йола шурий ферма;

Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозе № 3 йола шурий ферма;

Грозненски района «Куйбышевский» совхоза шурий ферма;

Грозненски района «...» ОПХ шурий ферма;

Ленински района «Родина» яхача совхоза шурий ферма;

Шелковски района «Южный» совхоза шурий ферма;

Нокхай-Юртовски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза хьайбий леашу ферма.

ЗОНАШКА ГIОЛЛА ШОАЙ ОТРАСЛЕШКА ЭТТАРА ДОККХАПА ХЬОКЗАМАШ ДОЛАШ КЪАХЬИРГА ПРОИЗВОДСТВЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

Церан хьоний КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома шерра кара тела шаьлташ:

Гайдарбеков И. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхозе доярка;

Сарандинова Б. — Грозненски района «Гикаловское» ОПХ доярка;

Дудаева П. — Урус-Мартановски района «Гехинский» совхозе доярка;

Эрзнукаева Ш. — Ведански района Ленина цIерагIча колхоза доярка;

Магомадов В. — Грозненски района «Загорский» совхоза бежа Iу;

Зубкова О. — Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза Iаьсий лeладер.

Профессешка хьежиме республикански яхье условеш толема кхоачашьдь хьайбай боахамий 148 болхло оттбьнарех лаьрхIаб. Хьалхалаттарий списакаш кеппатох районий газеташ тIа.

Пятилетка дагьлагIча шера плана тIанйца социалистически декхараш халал хьалха кхоачашдара шерре социалистически яхь йоаржалий Грозненски № 2 йолча гIишлон-материалий комбината цехий, сменай коллективаша. Цу яхье хьалха ба шоллагIча цеха болхлой. Шин бетта план 102 процент кхоачашъяьй.

Къаьстта хьинаре къахьегарца, белгальяьнна (сурта тIа аьрдехьара аьттехьа) я А. Т. Глебов керте латтача сменан Г. М. Магомедова кулгалдеча бригадан коллективаш. Шийн новкъосташта хьонхам телаш гIахьегаш ва укхаза выставщик М. З. Тутаев.

И. ПЛИЕВА сурт.

1300 ТОНН ДУЛХ ДIАЛУРГДА

Зоотехнически бокъошка дIадеххача тайпара а хьайбашта Iунал деш хьайоагIа Грозненски района «Загорский» совхоза коллектив. Дийнахьа диаза тайп-тайпара доакъар дулл хьайбашта. Дулх дIадалара план кхоачашъе тарс я боахама.

— Тха коллективо 220 тонн гаргга дулх дургдолаш хьайбаш кхедаьд дIабьнача шин бетта. Кварталчакхйоалаш паччахьалкхенна дIалургда 170 тонн, — йоах керттерча зоотехника Идрисов Эме.

Хьайбий продукташ дукхагIа яхара доккха дакъа юкъехьу скотникаша Батукаев Iумара, Магомадов Вахас, Хумтаев Исама, Джабраилов Селмана. Цар Iунал деча хIара къонача бежана юкъера лаьрхIача дийнахьен буси 650 грамм дулх тIамет план 360 грамм йолча.

Совхоза зоотехника яхачох, КПСС ЦК июльски ноябрьски (1978 ш.) Пленумий решенешта гIулакхаца жоп а луш, пятилетка дагьлагIча шера, соахкарчул 80 тонн дукхагIа а йолаш, паччахьалкхенна 1300 тонн дулх дIадала лерхI хьайбаш леладераша.

М. ЦУРОВ.

БIаьстан балхеш

Кхашка арабаьннаб

НАУРСКИ РАЙОН. «Россия» яхача колхоза механизаторий хьалхагIа юа культураш дIаe болабеннаб укх деношка. Ерригаш а боахаме дIаe езаш я 600 гектар, цу даьтта 300 гектар люцерна яха буц а йолаш. Кен, горох, дукхача шерашка тIаьовла баьцаш дIаюаш ба колхоза кхаь бригаде.

— Балхаш доладеннача хьалхарча деношка дена дика хьонхаллаш гойт механизатораша Шаповалов Виктора, Радченко Дмитре, Новахиков Геннаде, — йоах колхоза председателаа лоа. Ануфриева, — цар деш дешнад лоацдача хана хьалха юа бIаьстан культураш дIайийна яха.

ГРОЗНЕЙСКИ РАЙОН. «Грозненский молочный» совхозе дерриаш латт хьалхара бIаьстан культураш дIаюалга. ХIанзалехьа дIайийнаб баьлнаб ... 252 гектар кена гороха, цул совгIа къаьстта 90 гектар кена. Уж культураш цхьоалагIчен шоллагIчен отделенешка дIаюаш латт.

ГаьнагIа ул'ача кхоалагIча отделене тIехьагIа йоал бIаьсти. Цига хIанз эдба аьхача лаьтта тIоалал дIакъовлара мяхаш доахаш белах. Балха шин дийнахьа механизатораша Газиев Iабдурахьманан Аслаханов Сайрандиев 455 гектара тIа мякха баьккхаб, дийнахьара норма хIаранена 70 гектар йолча.

Д. ХАКИМОВ.

Хургболча хьувкъама

Укх шера кхашкен бешамашкеа хургболча хьувкъама тешшаме лард йолаш ба хIанз Мичурина цIерагIча совхоза болхлой. Ханал тIехьа ца йоаккхаш, хIара гектара тIа 5 центнер даьрхIи аммиачни селитраца подкормка яьй бешамашта. Цул совгIа хIанзале 190 гектара тIара соний гаьнаш еIай, ерриге плана 200 гектар йолча. Бешамашка балхаш деш 8 бригада я. Царна юкъе хьалха латташ хьайоагIа коммунист Умьлатова Задь керте латта йиьлагIа бригада, 44 гектара тIаре гаьнаш еIай цу коллективо укх деношка, план 30 йолча.

Дика чакхдоах бешамашка хий диллара балхаш а. Къаьстта дика къахьег хий дехкаш болча Гапуреев Абубакара, Мовлатов Йоакъупа, Саибаев Шарапе. Дийнахьара нормаш 130—200 процент кхоачашъю царех хIаране. Таханарча денга 650 гектара тIа хий диллаь баьннаб совхозе, план 520 йолча.

Толаме дIадоладаьд кхашкара балхаш а. Масала, горох дIаe лаьрхIача 100 гектар кхай тIа мякха баьккхаб. Из болх дIахо а беш ба сихбаь. ХIанз бIаьстан балхаш дарна долаш за я, хIаьта тха коллектив шийн декхар дикка кхоачашде дийча я.

А. МАЖИДОВ.

Урус-Мартановски района Мичурина цIерагIча совхоза керттера агроном.

ГОТА КИЙЧА Я

Тахан а гота арабала кийча ба «Братский» совхоза механизаторий. ХIана аьлча ерриге тIехьаюоза инвентарь, цхьанах тоа еза 41 трактор кийчон мугIаре дIаоттаьй оаха хьоге а.

Из техника кийчъеча доккха дакъа лаьцад моториста Усманов Мухтара, слесара Тимербулатов Шамсе, электрика Сулейманов Берса, тракториста Макулов Султанен сварщика Матаев Изанен.

Г. НАХЧИЕВ.

Надтеречни района «Братский» совхоза керттера инженер.

Целинниккий денала сийна

Целинникий сийна, целинни залежни лаьтташ карадерзаде доладаь 25 шу дизар белгалдоаккхаш чIоагIъяьй истола тIа доеттаю памятни-медаль.

Медаль хьаьий сийрда бое болча металлах 60 миллиметр йолаш горга форма а йолаш. Цун гуш йолча оагIон тIа я: ялата кхай тIара комбайн, горизонте — элеватор, эртальнахача арен юкъе гIолла йиллай электропередачай линии, медала гонахьа да «Целинни залежни лаьтташ карадерзаде доладенна 25 шу дизара белгал доаккхаш» яха йоазув «1954 — 1979» яха даташи.

Медала вокх оагIон тIа я СССР Герб. Новкъоста Л. И. Брежнева аьнна: «Целинни залежни лаьтташ карадерзадар советски халкъа хIама хьаяхоллача къахьегама летописа эттара къаьгагIа йола оагIув я» яха дешаш да.

Памятни медаль дIатергья керда лаьтташ карадерзадеча доккхагIа дакъа юкъедихьача республикай, краяй, областий, городийи районийи партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешта, колхозашта совхозашта, промышленни предприятей коллективашта.

(ТАСС).

ЮРТА БОАХАМА КЪАХЬЕГАМХОШКА, IИЛМАХОШКЕН СПЕЦИАЛИСТАШКЕН, ПАРТИЙНИ, СОВЕТСКИ, ПРОФСОЮЗНИ, КОМСОМОЛЬСКИ БОЛХЛОШКА, ЦЕЛИННИ ЗАЛЕЖНИ ЛАЬТТАШ КАРАДЕРЗАДЕЧА ДАКЪА ЛОАЦАШ МЕЛ ХИННАРАШКА

Деза новкъостий, доттагIий!

Ткъаь пхиъ шу хьалха партеи халкъен лоIамагIа Казахстана, СибарегIен, Урале, Поволжье, кхыча районий Iалаьмате боккхача аренашка яьржар турпала целинни эпопей. 42 миллион гектар целинни залежни лаьтташ, царна 25 миллион гектар Казахстане, карадерзадаро юрта боахама, ерригача экономика хIама хьахолла низаш дегIадахкар чIоагIа сихдир. Довзаргдоацаш хувцаделар хьалха даьсса даьда лаьтташ. Царна тIа хьаьй дика Iалашъяь йола эзараш совхозаши колхозаши. Хьалъяьй керда городаши поселкаши, заводаши, фабрикаши, керда Iилман центраш. ХIанз целина — Советски Союзе ялат доахача керттерчарех цаI.

Целина дукха эзараш болча советски наьха биографешта юкъеенай къаьгга оагIув а хиина. ХIаьта сийлен юбилей дийнахьа — целинни залежни лаьтташ карадерзадаь 25 шу дузаш — дIайхен дег тIарен моаршал лу аз целина карадерзаеча дакъа лоацаш мел хиннарашка, юрта боахама къахьегамхошка, Iилмахошка, специалисташка, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски болхлошка. Хьалхарча целинникашта къахьекхар советски наьха лакха нравственни гIулакхаш, цар бала бокъо а йолаш белар Даьхена, коммунизма хьалъяра доазув доацаш гIулакх дара бола хьонхам. ХIаьта уж башха-дика традицеш алсамйоах целинникий кердача ноахалашта.

Целинка лаьтта шийн низах долаш латт. Даьр дукха да, балда, хьалашка латт дог урувттаду перспектива. КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленумо отталача юрта боахам дIахо дегIабоалабара программа тIа ялат, дулх, кхыйола юртбоахама продукци дукхагIа яккхара доккха дакъа кхоач целинни районашка.

Целинникаша доккхий социалистически декхараш тIаийцад 1979 шера. Партийни, советски, юртбоахама органий, колхозийи совхозийи, боахамийи юкъарча предприятейи организацейи кулгалхой, коммунистийи комсомольцийи, юрта къахьегаш мел барий керттера уйла тIаьхийта хила еза производствана ма-могга интенсификаци яра дукха йолаш йолча резервехи торонехи кхы а чIоагIагIа пайда эцара, ялатех кхыча юртбоахама культурийи хьувкъам дIахо лакхбарех уж дукхагIа яьраш, хьайбай боахам сихагIа дегIабоалабара, балха эффективности дикали айяра. Из дIадех паччахьалкхен хьашташа, советски халкъа хьашташа.

ЧIоагIа тешаш ва со, Казахстана, СибарегIен, Урала, Поволжье, ерригача целинний районий къахьегамхоша парте XXV съезда, КПСС ЦК (1978 ш.) Пленума решенеш чакхъяхара кхы а чIоагIагIа хьинар гойташ тIагIертаби къоасам доаттабергхилара, ленински аграрни политика вахаре чакхйоахача керда доккхий толамаш доахергхилерах.

Шо дерригаш а, деза новкъостий, чIоагIа уналцIена, низ долаш хилар, дукха езача Даьхен беркате дукха керда къахьегама толамаш оаш дахар лов сона.

Л. БРЕЖНЕВ.

ДИКАГIБАРЕХ ЦАI

МагIалбикерча «Ингушский» совхозе дикагIа толамаш доахача дояриех цаI я Евлоева Либихан. Дукха хезая сона наха цунна дика тешал деш. Ше Iунал деча хIара Iатта оамал йовза цунна, царна эша гIулакх ханнахьа дикеи ду.

20 шу гаргга ха я Либихана доярка болх бу. Юхьанца из болх бе йолленнай Павлодарски областа, 1964 шера дена «Ингушский» совхозе я. Цу хана дена шурий план тIехкхоачаш ца еш шу дIададийтадац Либихана. ХIанз ше доадача толамех тоъам хеташ яц из, укх тIехьхарча шерашка яхье хьалха йолча доаркал Даурбекова Бенател хьалха ца яьлча. Дукха тIехьайнсащ из хIанз. Масала, дIададахача шера хIара IаттагIара 3880 килограмм шура лаьккхар Либихана, план 1750 мара йоацача. Цу гIулакхо йиш хилийтар боахама доаркашта юкъе шоллагIа моттиг яккха.

Из ше санна къахьегама тIера ба Либихана дезал а. ВоргI бер кхедаьд цо. ВоккхагIаола воI, Мухьмад-Сали, зоотехник ва, Салинграв — комсаш кхееш, Нелифа — Грозненски педучилище дешаш я, хIаьта юкъера школа чакхъяьккха Радимхан нанна новкъостал деш я.

«За трудовую доблесть» яха медаль еннай Евлоевайна дика болх барах.

З. СОЛТУКИЕВА.

21 АПРЕЛЕ — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

Кийчо еш ба

Шерра даьржад укх деношка бIаьстан балхаш Наурски района «Советская Россия» яхача совхоза кхашка, комсий бешамашка. Лаьтта Iайна тIуьнал социар дукха мякха боаккхаш, эрбе аьха хиина кхаш цхьайолча моттигашка юкъа оахаш, бIаьстан юкъе доакъара юа тайп-тайпара баьцаш дIаюаш, комсий шпалерш тоаеш къахьегаш ба совхоза болхлой. Цуща цхьана тIаьтеIIа кийчо еш ба уж В. И. Ленин ваь 109 шу дизара дийна 21 апреле хургбола субботник чакхъяьккхара а. Цига, хIара производственни участка коллективо субботнике дакъа лоацаш дергдолча балхашта планаш увттаю. Царга хьенкха 21 апреле кхаш лелаергаш къахьегаш хургба сихлоса хьажиIаш дIаюаш, ялата хьацкIаш дIаера лаьтта кийчдеш, хIаьта комсаш лелараш — комсий кIотаргаш лаьтта кIалара хьамукъайоахаш, уж шпалерах хьалъехкаш, йоIаш. Берригача механизатораша болх бергба кхоадьча доа-тораш пайда эцаш.

Контора, механстерске, ферма коллективаша лаьрхIад субботник хургдолча дийнахьа шоай помещенеш, ков-керт цкъалха яккха.

Субботнике дакъа лоацаш хургда 700 совгIа саг. Цу дийнахьа 3000 сома маьхха балхаш де лерхI. Из ахча иттлагIча пятилетка фонда юкъедоаийтаргда.

Х. МАГОМЕТОВ.

Машиностроительхой

ДОШ

ЧIоагIа уйла тIаьхийта къахьегама шойна кийчо еш ба Грозненски машиностроительхой. Производстве эффективность лакхъярца, балха дикаллаш тоаярца, хIаьта пятилетка дагьлагIча шера плане кхоачашъярга социалисти декхараш доагIаш дола дакъа юкъе даьхарца дезача денна накъе бахьа лерхI локомотивни депо болхлоша, инженерно-технически белхлоша. гIуллакхарча наха. РейсагIа беза цIебьаккха цига шоай даьккха яхача ленински субботнике фонде дIакъоаде аьнна заелеиаш еннача машиниста Селедкинов Борисан цунна тIоначо Лебедев Викторан дIадоладаьр депо шерра хьалладьнцад.

* * *

21 апреле ленински коммунистически субботник де аьнна дIадоладаь гIулакх чIоагIIа хьаладьнцад мукъаш тIадоттаьн Iодовсседанчи дена балхий Грозненски механизированни дистанце ерригача производственни участкашка.

Дистанце коллективо лаьрхIад коммунистически субботник долче дийнахьа къаьстта чIоагIа хьинар айдеь бола бе. 300 саг балха варгва, хIаьта царех 173 саг шоай масса хана бола беча моттигашка къахьегаш хургва, вожаш предприяте ков лоостам бео, гаьнаш, зезаш дIадогIаш хургба.

1250 сома маьхка

В. И. Ленин ваь 109 шу дизара сийна хургдолча ЦIеча субботникаx 700 саг араваьла лаьрхIад Грозненски района 1 Майн цIерагIча колхозе. Цу дийнахьа правлене хоа зизаш, кIотаргаш, тайп-тайпара гаьнаш дIайоаргIаргья. Правленеи фермаш помещенешта кIираш тохаргья.

Цу дийнахьа механизатораша 80 гектара тIа хьаккIаш, 100 гектара тIа суданка, 70 гектара тIа борц, 2 гектара тIа баьцадараш дIадуерга. Цул совгIа хий тохаргда 15 гектара тIа доакъара лаьрхIа дIейийнача баьцашта.

— Оаха лаьрхIача субботнико долча дийнахьа 1250 сома маьха болх бе безаш ба. Из ахча пятилетка фонде юкъедахийта лаьрхIад оаха, — йоах колхоза партийни организаце секретара Заречный Николайс.

ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМ

Шоай балха тIа къоастаде, тахка дезаш дукха гIулакхаш хьалхашка увтт макаронни фабрика халкъа тIахьожамхоашта. Цар хададоа шоай теркама кIал лоаттаду фабрика хоара арайоалачеи чуухачеи транспорта тIара мухьа увтт деласа-ра.

СУРТА ТIА: (аьттехьара аьрдехьа) фабрика халкъа тIахьожама группа председатель Баритов Юрий Суренович группа члеваща Севостьянова Нина Николаевнаци Омарова Мария Омаровнаци балха хьакъехьа дагадоалаш ба.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДОАЛ ЦА ДАР БАХЬАИ ДОЛАШ

Карабулакски рудни йоадача гIишлон материалий завод дукха ха я тIехьлоасаш хьайоагIа. Чакхдаьннача шера а кхы хувцаденна хIама дац цу коллективе.

Къахьегама оасарле дегIаяра план 71 процент мара кхоачашъяннзар дIадахача шера, хIаьта пхьан боахлоча лаьрхIача кхы а кIезигагIа бар баь болх.

Предприяти тIехьайнсара бахьанаш лахи хала дац. Тоъаш яц вагонаш, эсала лел уж йоттарен йоассаярен болх. Цхьайолча хана моттигаш нийслу вагонаш тоъаш хилча а, уж шоай ханнахьа тIаетта ца йоахаш лоаттаеш. Иштта, 1977 шера завода еннар 3510 вагон. Уж шоай ханнахьа мукъ тIа ца ботташ лоаттайнр 19968 сахьата. Из бахьан долаш заводо текхар 13968 сом гIод. Кигъера лаьрхIача цхьа вагон тIайотта 4,5 сахьат ха ду, хIаьта заводо 9,9 сахьат доаких из етта ца йоалаш. 1978 шера 463 вагонах 450 вагон тоейир ший ханнахьа тIа ца йотташ. Вагонаш 2067 сахьата гIулакх доацаш лоттайир, хIаьта заводо цIаьхка а 2410 сом гIод текхар.

Иштта болх дIахо бе йиш йоацаш бацар. Вагонаш тIа ца йотташ гоаяр бахьан тахка лаьрхIар района халкъа тIахьожама комитето.

Эггара хьалха гуш да вагонаш тIайоттара гIулакх укхаза лерттIа вIашагIехьдаьккха доацилга.

Завода кулгалхоша йоагIаш йола йоакхо ца яр бахьан долаш экскаватор дукхагIа йолча хана болх ца беш сеце латт.

Заводе йолча 5 бульдозерах шинне мара бац кIорадеина болх, вожаш ремонт ю, яхаш, сайца латт. Вожжа пайда бала йиш йола низ бола экскаватор Э-2503 склада латта ши бутт баьннаб.

Соахка вагонаш ца тоъаш бункераш хьал а йизе болх бе йиш йоацаш саца лаьттар завод. ХIаьта завода ший доалахьа йола 11 вагон-самосвал пайда ца эцаш латташ ха яьккхар. Цига жагIа тIа а бетта Аргунски ЖБК дIаяхийтаяр уж. Наькъах йолхаш жагIа гIорабаь вIашагI а лета Iо ца боассалуш цигара юхаяхккийтар вагонаш.

Г. А. Коломыцев керте латта Грозненски территориальни машинхаькъа Карабулакски участка коллектив декхарийла я вагонашта мохьаш тIадоттен Iодоссаден. Бакъда, шоайла барта боацича цу участкаи заводеи кулгалхой вIаштIехьдалац болх боагIача тайпара хьабе. Шинна а оагIоно дIа-юха шоайла бехкаш дахар мара деш хIама дац, хIаьта цох гIулакх хилац.

Соахка хувцабеккаб заводе кулгалхой, бакъда, заводе кхы эргадаьша кIама дац. Керда оена директор нов. Э. Н. Никитин ледкъаш из вагонаш-самосвалаш тоас моттиг яц, яхаш. Предприятена эша вагонаш тоас еш йолча Кропоткински вагонаш тоаеча заводо ходовой дакъа мара яц ремонт. ХIаьта дукхагIа йолча хана вагоний-самосвалий йохар пневматика я.

Вагонаш ца тоъаш хилара совгIа, йоагIаш яраш а шоай ханнахьа хьалац машинхаькъо. Бутт е квартал чакхйоаллаш 100-га кхоачаш вагонаш вIашагIкхет заводе, хIаьта эстакаде дешней бийсаннел 15 вагон мара тIайотталац. Вожаш эргIазга хьежаш латташе а ха зехьа дIайода.

Мовхьаш вагонашта тIадоттар сиддара ши лебедкеи цхьа экскаватори заводе вIаштIехьъяккха лерхIаш я. Бакъда, кхоачамбоацараш дIадахара хIана а дукха сурхал беш бац завода кулгалхой.

Сунженски района халкъа тIахьожама комитето завода кулгалхоште бехк а баь цар доал доагIача бесса ца дарах хинна кхоачамбоацараш дIадоахилга хьадийхад.

А. СИНЧИНОВ,
Сунженски района халкъа тIахьожама комитета член.

ЛАЬТТАЕХ ЛЕРТТIА ПАЙДА ЭЦА

РСФСР Министрий Совето 1977 шера 18 ноябре тIаладийца «Хиш дехкача лаьттанашкара продукци яккхара колхозашти, совхозашта, паччахьалкхен кхыча предприятешти организацешти заданеш ялараехи цу лаьттаех 1978 шера дикагIа пайда эцара де дезарехи» яха соцам кхоачашбара де мел эшар даьдаш республика юрта боахама министерства, юртбоахама ведомстваш, дукхача колхозийи совхозийи кулгалхоши специалисташеи, аьша белгалдаьккхад дукха ха йоацаш шоа из доаш дувцаш Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитето.

Хиш дехкача лаьттанашкара 1978 шера ялет дакхкара [illegible] план 87 проценти баьцадаараш дахара 74 процента мара кхоачашъяьяц. Из планагIа хила дезачул ялат 20,5 эзар тонни баьцадаараш 33,7 эзар тонни кIезигагIа да. ГIулакх иштта хилар бахьан да агротехнико дIадехар кхоачаш ца дар, йоагIаш йола органически минеральни удобренеш кхашка ца тайсалга, юрта боахама къахьегамхоша балхаш шоай ханнахьа ца даьлга.

Хиш дехкача лаьттанашкара къаьстта хала къувкъах чуйнйцаб «Притеречный», «Заря» яхача совхозашеи Мелжинска цIерагIча колхозои. Кхы дикагIа лелаш гIулакх «Консервплодоовощ» объединенена чуйоагIача «Овощевод», «Вамутский» яхача совхозашка. Укхаза юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 68 центнер «Овощевод» совхозои 38 центнер «Вамутский» совхозои кIезигагIа чуйийцад баьцадаараш.

Дика лелаш хиш дехкача лаьттанашкара юртбоахама продукци яккхара гIулакх юрта боахама министерстваиеи «Чечингушсортсемпром» объединенеи чуйоагIача колхозашкеи совхозашкеи.

Юрта боахама министерстваи объединенешеи де доагIар даьдаш 1979 шера а хиш дехка лаьттанаш леладелга тоадара. Дукхача колхозашкеи совхозашкеи кхоачашъяьяц кхашка хиш дехкара планаш, кхашка тайса яц тоаса йоагIаш йола органически минеральни удобренеш. Ерригача республике бIаьстак юххье дIадера цхьоалагIчеи шоллагIчеи классах дола фу кийчдара план 38 процент мара кхоачашъяьяц.

Халкъа тIахьожама комитето юрта боахама министра заместителга нов. М. М. Чочаева, «Консервплодоовощ» объединене генеральни директора нов. Б. Г. Бычихина, «Чечингушсортсемпром» объединене начальника за[illegible]. Х. А. Хатуева «Аргунский» совхоза директора нов. В. У. Баркинхоева бехи а баь, хьадийхар шоай болхаца дола кхоачамбоацараш дIадахар, хиш дехкача лаьттаех дикагIа пайда эцилга тоадар.

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ДIАДАХА ДЕЗА

Нохч-ГIалгIай респотребсоюзо а цунна чуйоагIача оптови экспортно-импортни конторо а экспорте товараш дIааххийтара цхьадола балхаш даьд. 1978 шера 1115 эзар сома маьха товараш экспорте дIадахийтад. 1977 шера хийначул 667 эзар сом дукхагIа да соахка дIааххийта товараш.

Нохч-ГIалгIай респотребсоюза (председатель нов. Мамаев) оптови экспортно-импортни контора (директор нов. Хапиев) кулгалхоша дакъа дарг мел доацар даьдац цу даькъера шоай декхараш дизза кхоачашдара. Вийза пайда эцац укхаза йолча торонех, тIахьожам лоаттабац экспорте йохийта продукци хьакийраи из дIааххийтараи. 1978 шера язлах экспорте дIадахьийта дезаш дар 1660 эзар сома товараш. Цуй совгIа тIехьагIа тIалийцача декхарех 50 эзар сома. ХIаьта деррига дIадахьийта товараш 1115 эзар сома маьха мара дац.

Цхьайолча министерстваши ведомствашеи кхоачашбаьбац 1978 шера 26 январе Нохч-ГIалгIай Министрий Совето экспорте ухийта товараш дукхагIа арахецарел уж респотребсоюзага дохкареи хьакъехьа тIалийца соцам.

Иштта, юрта боахама министерства (нов. Кириллов) оттадаьча договорагIа боагIаш хинна 50 тонн саьмарсаьх, 20 тонни довкъара ибахк, 400 тонн хохаш, кхыдар, деррига а лаьрхIача 300 эзар сома продукци екхаяц. «Консервплодоовощ» объединене (нов. Бычихин) 200 тонн томат-паста, 50 тонн нарсаш, 200 тонн хохаш — 340 эзар сома продукци йохкара план кхоачашъяьяц.

Экспорте ухийтача товарий поставкаш яра план кхоачашъяьяц «Плодопром» тресто (нов. Дахаев), хьун боахама управлене (нов. Османов), грозненски дулха комбинато (нов. Глущенко), «Чечено-Ингушский» яхача конхарий леладеча совхозо (нов. Алданов), Нохч-ГIалгIай плодосемгоспромхозо (нов. Угурчиев).

Поставкаш яра гIулакх эсала леллашехьа а оптови экспортно-импортни конторо (нов. Хапиев) хьадехац лакхедийцача боахамашкара шоай планови декхараш кхоачашделга. Халкъа тIахьожама комитето планови заданеш кхоачаш ца яьчарна бехк а баь, экспортно-импортни товарооборота план йизза кхоачашъелга хьадийхар Нохч-ГIалгIай респотребсоюзагара.

БIАЬСТАН БАЛХАШТА — ЛЕРТТIА КИЙЧО

1979 шера 25 январе КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюрои Министрий Совето «1979 шера бIаьстан балхашта кийчо яраи уж чакхдахараи кхы тIа а де дезарех» яха соцам тIалийцар. Из кхоачашдеш Шалински района совхозашка техкар Нохч-ГIалгIай халкъа тIахьожама комитета штате йоацача юртбоахама отдело «Госкомсельхозтехника» Iилман болхлоши специалисташеи.

Даьча тохкамаша хьахьекхар 15 февраль хьалIакхоачаш бIаьсти дIаде дезача ялтий фу кийчдара план кхоачашъяьяннилга. Тоаьл а яьнна кийча я бIаьсти балхаш дергдола еррига техника.

Цунца цхьана цIенхаштта кхоачамбоацараш а да бIаьстан кийчо еча. ДIаде кийчдаь ялтий а баьций а фу кондици лоза йоалаш да, юртбоахама техникана ремонт дика яьяц, во леладу хиш дехкаш дола лаьттанаш, органически минеральни удобренеш, шин сменагIа болх бе тоъаш бац механизаторах.

«Южный» яхача соахозе кийчъяьяц 90 центнер кеми горохи. 159 центнер хьацкIаш. 900 центнер эсача 773 центнер мара горох яц дIаекийтъя, хIаьта царех 184 центнер хьагIаклора эза кондици йоацаш я.

Цхьадолча боахамий кулгалхоша Iалашдаьдац машинхаькъа тIара шоай адресагIа хьаухийта мовхьаш боахамашка ханнахьа хьоалга. Шоай ханнахьа йоасса ца еш латт вагонаш.

Уж деррига кхоачамбоацараш нийсденнад Шалински райисполкома юртбоахама управлене (нов. Л. М. Рашидов), совхозий кулгалхошеи специалисташеи бIаьстан кийчо яра е йоагIаш йола йоакхо ца яр бахьан долаш. БIаьстан балхаш дIадоладе дезаш ба цар механизатораш укх деношка. Района кулгалхой, специалисташ декхарийла ба, беррнгаш оарцагI а баьнна, лоархIаме йола из кампани йизза чакхъяккха.

ЦАР НИЗ — ПАРТИЙНИ КУЛГАЛДАРЦА

Халкъа тIахьожамхой йолха отряд я Октябрьски революцие орден леллача «Красный молот» заводе. Ма-дарра аьлча, уж 475 сиг ва, е вешта аьлча, предприяте къахьегарех хIара иттлагIа вар. ХIара балха участие шоай везаяш йолаш, хIаман кхоми хьурматти дара тIехьа къовсам лоаттабеш уж хилийтара укхаза хьаьнй 23 цеховойи отдельчески группа, 27 пост.

Цу берригаш балха лостам телаш я 34 сагах латта центральни группа. Цун кулгалдеш ва завода кертера энергетик Шемякин Борис Филиппович. Керттерча группана чуйоагIача итт секторга хьежача гуш да, производства эггара лоархIамагIа дола дешаш чу а лаьца уж вIашагIъехка хилар.

Халкъа тIахьожамхой гIулакхий кIезига терко еш яц завода партийни комитет а. Из хьахьоих 23 цеховой группай председателех 21 КПСС член, хIаьта царех кхойтта партбюро секретара заместитель е бюро член хиларо. ДукхагIйолча партбюрошна хIара шера яхар сиина шоай заседанешка е собранешка ладувгI шоай группашна баьча балхах йолча отчетташка. Цар дIадехараши хьаштонаш тергалду. Цу тайпара, халкъа тIахьожамхошта карагIдаьннар фуд хьожаш, данза дисараши ледирлонаши белгалйоахаш ханханнахьа пайдане къамаьлаш хул №№ 1, 2, 4, 5, 7 йолча а дукхача кхыча а цехий коллективашка.

Цу тайпара доцI дIадахача шера шозза лаьттад завода партийни комитета заседанешка а. Керттерча группо отчет елар кхоми хьурматти дара коллективе чакхдаьккхача хьажарах-конкурсах лаьца. ТIаккха яюпь битта дийцар № 1 йолча чон доаладеча цеха халкъа тIахьожамхой группа балха опытах дола дош. Цига могадир цар балха опыт еррнгача предприяте йоаржаелга, гойтера агитацех, заводски дукхтираж йолча газетах, радиох, кхыча средствех шерра пайда а эцаш.

ТОЛАШАГIЙОЛА ГРУППА

Шоай балха тIа кхычарна Iомаде, доза шортта хIамаш карагIдаьннача цу группах лаьца дувца дукха да. Эггара хьалха белгалдаккха доагIа, цар шоай болх квартала лаьрхIа оттаьча планагIа беш хилар, каст-каста цу хьакъехьа шоаш даьр дIадовзийташ коллективана хьалхашка къамаьлаш деш хилар. Алкха укх карарча квартале дерхIарашка хьежача а белгала да цеха балха чIоагIагIа Iатакъаш йола моттигаш шоай теркаме цар кийца хилар. Масала, укх тайпара дешаш да укх беттанна тохкаш хиннараш а юхе йисача хана хьака белгалдаьккхараш а: хьалха вагонаш шоай ханнахьа Iойоссайой, совленна дIаука металл къакъоастадой, балха ханах бизза пайда эций, электроэнергии доагоря кхом беш дIаухийтий.

Цар балха гIулакхех лаьца укх тайпара масал ца доалидича даргдац. Соахкара шу чакхдоалача хана завода литейни цехаш вочи хьал тIа яттар Ростовски областерча Миллеровски карьероуправлене ший ханнахьа формовочни гIум хьа ца яйтар бахьан долаш. Завода администраци сарцагIъьяларах хIа 14 йолча цехий халкъа тIахьожамхоша шоай коллективна гIо дар дехаш телеграмма яхийтар Ростовски областной халкъа тIахьожама комитета а Миллеровски карьероуправлене центральни группа а цIерагIа. Иштта, шоай коллегай новкъосталца бокъалагахь а даьхха автотоша дIадерзадир цар из гIулакх, литейни цехаш заготовкаш кийтъяра шоашта тела заданеш юха а кхоачашъе яьлар.

Цехерча халкъа тIахьожамхоша производства эффективности балха дикали лакхъяра тIаерзаль дукха маькъера предложенеш тийнай укх тIеххьарча шерашка. Иштта, производства резерваш хьагучакхара хьажар чакхдоаккхача хана ях. Кулитина, Романцева, Гутекуноша формовочни машина оттадаш вIашагIйоххара технологи хувцара могадаьча гIулакхо йиш хилийтар 6750 сом ахча кходе.

Къаьстта ала доагIа Гутекулов Заур Асхабовичах. Из ва цеха группана керте латтар. Ланке вай доаладаьча масало къаьгга хьагьоки тIахьожамхой болх вIаштIехьбаьккхараи кхина боагIаш бола лостам телараха кхоачам баь ца Iеш хьурмати кхоми бара лоттабеча къовсаме кийтара хьожам гойташ а из хилар.

Производства эффективность, балха дикал лакхъяра, материалий, бийдала кхомбара тIаерзаль дукха предложенеш тийнай, шоай группа чакхйоахача мероприятешка шерра дакъа лоацаш хиннаб цар толашагIйола халкъа тIахьожамхой Ампилогов, Путоев, Эльдербиев, кхыбараш.

КЕРТТЕРДАР — ХIАМАН КХОМИ ХЬУРМАТИ ДАР

Заводе хIара шера хул хIанз кхоми хьурмати дара тIехьара хьажараш-конкурсаш. Из иштта хила доагIа аьнна а хет ци-кхо шу хьалха цу гIуланка тIехьа къовсам боаржабе аьнна городера беррига халкъа тIахьожамхой тIахьехаш кхайкарал даьраш красноволотовцаш хилар дагадехача. Алкха цу гIуланка тIаерзаль 67 рейд тохкам баьб заводе дIадахача шера, дакъа лоацаш 236 саг а волаш.

Энерги, доагор, металл кхом беш дIааххийтара тIаерзаль 34 маькера предложени елар халкъа тIахьожамхоша. Из бахьан долаш лийрхIачул кIезигагIа дIаххийтар Iаьржа прокат 1081 тонн, турбаш 62,2 тонн, условни доагор 210 тонн, электроэнерги 1478 эзар киловатт-сахьат, йовхал 810 гекакалорий.

Хьалха нийслора алхха цхьа саг болх беш мара веце а еррнгача цехо сердал йоагIеш. Цу тайпара зехьа энерги йоаелга дIаданкха йиш хилар хIара лини дIа-юха къоаста а иь выключателаш оттайнча. Из наьха бехках доацаш хулаш хIама дар. ТIаккха терная ца беш бита йиш ярий делкъийга хIама дац болхаш свет дIа а ца йоаеш дIаухаш хиннараш е дог ца лазаш газ, доагор, йовхал йоаеш бараш. Царна а боагIаш бола тIахьожам лоаттабу дукхагIйолча цехашкарча халкъа тIахьожамхоша.

Халкъа тIахьожамхоша шоай болх ледара беш хинабаларе социалистически ма хиланзар. ТIаккха №№ 1, яхьа итогаш еча хана кхоми хьурмати дара режим кхоачашъяр теркалданза а хIаьта йоагIачул совгIа энерги, доагор, металл доадаьраш премех бахаиза а барг ца хилар тIоагIдеш завода администраце партийни профсоюзни организацешца цхьана кийчдаь приказ ара ца дала а мегар, аьнна, хетаду.

Цар хьалхленца хIанз цехий еррнгача участкашка энерги кхом беш дIаухийтий, газои пяшкаш хан-ханнахьа хьалъюзий, зехьа свет йоагайой хьожаш дежурнеш хулга Iалашдаьд.

Халкъа тIахьожамхоша шоай балха практикана юкъедоаладаьд балха ханах пайда эцилга иштта вIаштIехьдаьнхад хара аиксти опросаш ела. Цу тайпара тожам бир керттерча конструктора отделе. Гучадаьнна кхоачамбоацарагIаш моллагIа а цецвоанкхаргволаш хиларал совгIа, кулгалхошка дикка цу деша уйла яйтилга а хIаьта зехьа ха ца йоалйтара данза дарг доаш гIулакхаш чакхдоахилга а дIадийхар парга-ра.

ТIаккха кхы да йиш йолаш дарий отделе болх беча болхлоех кхоалагIа долча даькъо проектировани ярга (цар керттера гIулаах) еррига а 10 процент ха мара дIа ца йохийтьяте. ХIаьта хулача гIалатех 53 процент дараш ГОСТ а кхыдола нормативно-технически документаци а болхдоита ца йовзарах хилар. Iалаьмате дукха ха йоаю бланкаш, ГОСТ, кхыдола документаци лехаш.

Уж кхоачамбоацараш махулла кIезигагIа балха тIа нийсдалийтара тIаерзаль хьадда мероприятеш чакхъяьхар халкъа тIахьожамхоша. Цу деррнгна а дикна айнй проектировщикий къахьегама оасарле.

ДАНЗА ДИСАРЕХИ КХОАЧАМЕХИ

Нийса хуродац завода керттерча группа санна цехий отделний группай а балха тIа деррига а дика вIаштIехьдаьккха леладеш да аьлча. №№ 6, 12, 13, 15 йолча цехий болх хьадда цхьа лостам болаш вIаштIехьбаьккха бац. КIезига ю рейдаш, тохкамаш.

Производственни заданеш кхоачашъяра, экспортни кооперированни поставкаш яра хIана а боагIаш бола тIахьожам лоаттабац керттерча а цехови а группаша. Ролаш я предприяте шоай сокакара планаш кхоачашъяьйа йола бIарча цехаш, къаьстта-къаьста бола болхлой меттел цхьабола халкъа тIахьожамхой а.

ДоагIар даьдаш укхаза балха еррнгача участкашка боарамал совгIа материалаш, металл дIа ца ахийтара, балха ха зехьа ца йоайтара. Иштта, № 12 йолча цехе алюминиеви листаш дIааххийтара учет во лоаттаю, брак хула бахьанаш лерттIа тахкац. Моттигаш яннай шоашта болча пайдана цхьабараш металл дIаухийташ. ХIанз а нийслу заводе хьаухха вагонаш гоа а еш зехьа ха йоаеш.

Керттерча группо Iалашдаьдац цеховой группашта методически гIо дала. Халкъа тIахьожамхошта юкъе кIезига бац тохнимаш дарк гIулакх лерттIа нарадерзаданза бараш. Уж шоай декхараш кхоачашде Iомабелга вIаштIехьдаьккха деза.

Группашна, постанаш уттаеча планашка дийла белгальяккхац гIулакх чакхдаккха деза ха, но декхар кхоачашдара бехктоккаме бола нах.

С. МАНСИГОВ.

Дозорнеш посте латт

Района къахьегамхой коллективаши доккхий толамаш даьхад — ханал хьалха кхоачашъяьй иттлагIча пятилетка кхоалагIча шера планаши социалистически декхараши. Района промышленни предприятеша оттаьча планал совгIа ехнай 1036 эзар сома маьха продукци. П. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода коллективо планагIа маьхала яха еаш хийна 15990 эзар сома электросверлильни машинаш 16485 эзар сома маьхала яьхай, е планах совгIа 494 эзар сома маьха. 1978 шера планови заданеш тIанйца социалистически декхарашн деррнгача керттерча технико-экономически хьокхамашта ханал хьалха. 1978 шера 5 декабре а 10-ча пятилетка 3 шера плав валови продукци арахецара маьхала яккхара 25 ноябре а кхоачашъяьй.

Хьокхамаш дикка лакхдаьд ялатаи дIачуийдеча Плиевски пункта, Назрановски мельзавода, трикотажни фабрика, маьхк ечи завода коллективашa. Оттаьча заданел совгIа цар маьхала яьккхай продукци: хьалхарчо — 170, шоллагIчо — 168, кхоалагIчо — 85, йиьлагIчо — 41 эзар сома маьха продукци.

1978 шерара ший производственни программа цу шера 1 декабре кхоачашйир Назрановски мехлесхоза коллективо. Назрановски автотранспортни предприяте тавал 22 ди хьалха кхоачашйир плани социалистически декхараши деррнгача керттерча хьокхамашта. 1978 шера 100 гаргтача сома маьха мовхьаш дIа-хьа дихьад иттлагIча пятилетка диьлагIча шера чотах. Хьокхамаш дукха хIама ца эшаш ужжал лакхдаьд «Сельхозтехника» районни отделене автотранспортнийн коллективо а. 1978 шерен пятилетка бIаьрччан кхаьшерен планаш а заданеш а тIехкхоачашъяьй нефтебаза, райпромкомбината, райПО, районни типографе коллективаши.

Климатически хьалаш вIалла а аьттув боацаш нийсденадоллашехьа а, белгалара толамаш даьхад района кхашкеи фермашкеи къахьегараша. Района совхозаша халкъа боахама планагIа паччахьалкхента йохка езача 3700 тоннаша меттел 3715 тонн шура ехкар. Iалашдаьд 105 процент дулх, 116 процент тха, 200 процент фуаш доххилга.

Хьайбай продукташ яхаран паччахьалкхента йохкаран къаьстта дика толамаш даьхад «Экажевский», «Маяк» яха совхозаш, совхоз-техникум сайна долча боахамаша.

Района къахьегама коллективаша даьхача толамех тоъал дакъа доалл халкъа тIахьожамхой а. Цар производства еррнгача участкашкеи гIулакхашкеи халкъа тIахьожам чIоагIбарен цун низ айбарен хьакъехьарча СССР Конституце положенеша, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхера Совета Президиума Председателга новкъоста Л. И. Брежнева указанешца хьалхе а лелаеш, района партийно-советски органашта вIоагIа новкъостал даьд КПСС XXV съездо хьалхашка оттадаь декхараш а цул тIехьагIарча партен правительстваи решенеш а кхоачашъяра.

Халкъа тIахьожама районни комитето, штате йоацача цуи отделаша, группашен постен шоай тIахьожама гIулакхаш чакхдаьхад хьаахагIе а оттаьчен чIоагIъяьчен планагIа. ПланагIа лаьрхIа тохнамаш дарел совгIа, комитето кхоачашдаьд тайп-тайпарча дешаех лаьца халкъа тIахьожама республикански комитето, КПСС райкомо, халкъа депутатий районни Совета исполкомо тIадийхка гIулакхаш а. 1977—1978 шерашка беррига а 80 тохкам баьб халкъа тIахьожама районни комитето боахами културен дегIайоалайра, социалистически доалахье ший метте лоаттаире, продукци хьаьрен маьхала яккхарен планашиа заданеши кхоачашъелга, арахецача хIамай дикал лахкъелга Iалашдара, материальни ресурсехи ахчай средствазехи бизван кхом беши пайда эцара тайп-тайпарча дешаех а хIаьта иштта кхыча дешаех а лаьца. Тохкамий материалашта, комитета уж хьаьIашагIа а етташ, анализ яьй, гучадаьнна кхоачамбоацареш дIадахари техначa моллагIча участки гIулакхаш тоадари духьа хьажийта партийно-советски боахамаш организашка, юкъийта къахьегамхой коллективашка дIачутайнай.

Шин шера комитета заседане дийцад 23 дош, КПСС районни комитетагеи халкъа депутатий районни Совета исполкомагеи дIаяхьийтей 11 материал. Комитето дIачуяларах района совхозий, предприятий, организацей партийни комитетаншен партбюрошкеи йийцай тохкамаш деш вIашагIтеха 16 материал, боахама органий администрацешкеи къахьегамхой коллективашкеи — 20 совгIа.

Пхе организацеи учрежденеи, белгала аьлча, Джайрахски школе — интернате, «Общепита» хозрасчетни объединене, кирпични заводе, СГПТУ-14, СГПТУ-27. Юхера а гучадаьхар доккхий кхоачамбоацараш, къаьстта а школе-интернатеи «Общепита» хозрасчетни объединенеи.

Алхха Джайрахски школе-интернате хьагучадаьккхар лечкъадаь а диаь а пхи эзар сом совгIа паччахьалкхен ахча, хIаьта «Общепита» объединене — совнагIа IотIаяздаь 10,2 эзар сом занонагIа ца доагIаш дениа 1 эзар гаргга сом. Цу деша бехке бараш шоай гIулакхаш тIара дIа а баьхаб, царна оттаь материалаш следствени органашка дIачу а ейнай, оза боагIача тайпара уж уголовни бехктоххаме озийтар духьа.

Алхха дIадахача цхьан шера халкъа тIахьожама районни комитето тайп-тайпара талазараш даьд 14 сага, тIаккха ахча тIадожадьд 4 сага, партийни бехк баьб 6 сага, боахама органаша административни бехк баьб 12 сага. Тохкамаши ревизеши яр бахьан долаш гучадаьккхад доадаь лечкъадаь, диаь паччахьалкхен ахча — итт эзар сом гаргга.

Ца талхийташ ца йойташ лораьй материальни средстваш, къаьстта а района совхозашка — 22 эзар гаргтача сома маьха. Комитето еннача предложенегIа цу юкъа административно-управленчески персоналах 13 саг кIезиг а баь, шера 16,3 эзар сом кхоадаьд.

Шоашта карарча гIулакхех пайда а эцаш зуламаш дарах, шоаех тийша дIабеннача балха доал ца дарах, кхы тайпа харцахьара гIулакхаш леладарах комитето шоашкарча гIулакхаш тIара дIаваьккхав кулгалду кхоъ болхло: школа-интерната директор нов. Я. Х. Льянов, «Общепита» хозрасчетни объединене директор нов. М. И. Плиева, школа-интерната вокхагIйола бухгалтер Б. Льянова.

Комитета теркама юкъмоттаге лаьттад социалистически доалахье ший метте лоаттаяра, хIамай кхом барен хьурмат дарен дешаш. 1977-1978 шерашка алхха цу дешаш бувзабенна баьб 23 тохкам. ХIаьта царех дикка доккха беркат а диннад, белгала аьлча: кхоадаьд 313 тонн дизельни доагор, 224 тонн бензин, 60 тонн дизельни даьтташ, 293 эзар киловатт-сахьат электроэнерги. ТIахьожамхоша тохкам а баь хьагучадахарах 1978 шера кхы тIа а боахама юкъедоаладаьд 16,7 гектар лаьтта.

Халкъа тIахьожама районни комитета дикка новкъостал даьд Х. М. Албогачиев заведующий а волаш йолча штате йоацача юртбоахама отдело. Ройдонн тохкамаш вIаштIехьдоахачеи чакхдоахачеи эггара хьинар долашагIа из хилар. Моссе тайпа тохкам 13 баьб цу отдело 1978 шера нов. Албогачиева ие юкъарчал доацаш дакъа а лоацаш, гIишлошъяра дешашта йолча отдело (зав. Гадаборшев Iийса) — 9, промышленно-транспортни отдело — 8, жалобашка, заявленешка, предложенешка хьожача бюро (зав. Богатырева Марем) — 7, финансово-экономически (зав. Тумгоев Салим) — 5.

Комитета дика новкъостал ду штате йоацача организационни отдело (зав. нов. Даскиев Руслан). Из керте латтача отдело халкъа тIахьожама группаштеи посташтеи практически новкъостал ду цар болх вIаштIехьбаккхара, методически материалаш кийтъяра, чакхбоахаш бола болх дIабовзийтилга Iалашдара, шоай решенеш кхоачашъеча тIахьожам лоаттабара.

Комитета гIулакхашна хьинаре дакъа лоац штате боацача инспектораша нэ. Шадыжева, Семенова, Нийгожева, Батхиева, Муцольгова, Мальсагова, Гандалоева, Фисенко, Смирнова, Муталиева, дукхача кхычар.

Дикка йовккхагIа а дикагIа а хиннай халкъа тIахьожама группайи постийи состав. Районе хIанз болх беш я 1163 тIахьожамхо юкъе вола 100 группеи 51 пости. Уж 97 саг дукхагIа ва цул хьалхагIа дахача шера хиннарел.

Халкъа тIахьожама районни комитето чIоагIа лоархIам хьалхагIа а баьб, хIанз а бу «КПСС XXV съезда решенешка хьежжа къахьегамхой письмоашцеи заявленешцеи беш бола болх аргабаьккха тоабара хьанъехьа» КПСС ЦК-ас баь соцам кхоачашбара. Из кхоачашбара тIаерзаль хьадда мероприятеш оття а иь чакхйоах комитето.

Шин шера 27 жалобеи заявленни кхаьчай комитетага. Керттерча даькъе царга закона оттаьча ханашка хьежай комитет, уж яьккхийтараашта доагIаш дола жопаш деннад. Цхьабакъда, цу 27 жалобах 4 пхе денгара 15 денга кхаччалца ха тIехьаллийта къоастаяьй. Белгала аьлча: школа-интерната кулгалхоша шоашкарча гIулакхех пайда а эцаш зуламаш леладу аьнна яйта нов. Ахриева заявлени. Баринхоевас пособи хьа ца луш говду аьнна яйта заявлени. «Назрановский» совхозе данза дола балхаш даьд яхаш ладаьи паччахьалкхе Iехаьи моттигаш хиларах дувцаш йола ужжамо ши заявлени кхы а. Къоастае уж хьелара бахьанаш — документальни ревизеши кIоарга тохкамаши данза даргдоацаш моттигаш нийсъялар.

Цунца цхьана халкъа тIахьожама комитетеи штате йоацача кун активеи балха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараш да партеи правительстваи директиваш кхоачашъяра бизза тIахьожам оттабелга вIаштIехьданкхара дакъе.

Шоай йолаш йолча торонел дукха а эсалагIа болх баьб ДСУ № 2, «Назрановский», «Экажевский», «Маяк», яхача совхозий, трикотажни фабрика, Экажевски Сурхахински юртий Советий, райбыткомбината, дукхача кхыча халкъа тIахьожама группаша.

Цу халкъа тIахьожама группай председателаша сов цхьаи оагIорахьара кхетадаьд шоай декхараш. ТIагIоллара мара гIейртабец кхоачамбоацараш лаха, цар бахьаний оалаш хьагучадаьхадац, харцахьара хIамаш ца нийсдалийтара хьалххагIо а оарцагIбийнабац.

Уж деррига кхоачамбоацараш нийсденнад халкъа тIахьожама районни комитета оагIонгахьара кулгал эсала хилар бахьан долаш, хIаьта из кхета а деш, дIахо тхоай низ кхоачар дергда оаха района халкъа тIахьожама органий деррига а гIулакхаш КПСС XXV съезда решенеша ма-яххара тоадара.

А. ТЕРКАКИЕВ,
Назрановски района халкъа тIахьожама комитета председатель.

ДЕКХАРАШ ТIЕХХОАЧАШДУ

«Старогрознефть» НГДУ мехкдаьтта доахараша пятилетка дикълагIча шера шоаш тIанийцача доккхийча социалистически декхараш тIа дIаядаьдар — мехкдаьтта даккхара шера план ханал хьалха кхоачаш а еш планал совгIа 12500 тонн «Iаьржа дошув» даккха.

Керда шу дIадоладенначахьалхарча деношка денз, Iаи халача хьалашка хьежа ца Iеш, мехкдаьтта доахача цехашта, бригадашта, къаьсттаъаьстача мехкдаьттахоашта юкъе шерра социалистически ях хьаржар шерен бIарчача пятилеткан планеш ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа. Цох хьаьнинар гуш да. Январь бетта планал совгIа даьккха мехкдаьтта 1200 тонн дар. ХIаьта февраль бетта планал совгIа 1300 тонн мехкдаьтта даккха декхараш тIанийцача цар аттаза совгIа дукхагIа 12200 тонн даьккхар. Шу доладелча денз цар планал совгIа даьккха мехкдаьтта шера тIанийцача декхарех лаьрхIачул тоъал дукхагIа да. Цунга хьежа планагIа лаьрхIачул 2,4 процент лаьккхъеннай къахьегама овсарле, нитта лоархIам болчаш пайда баьб планал совгIа маьлальнаьккхача продукце чотах.

Мехкдаьттахоша доаш денпад март бетта планал совгIа 1100 тонн мехкдаьтта даккха. Мехкдаьттахой толама юкъе доккха дакъа кхуха из хьадоийнхача, цунна обработка еча, из дIаухийтача къахьегача кхалнаха. Царна юкъе хьинар айденна къахьегаш ба мехкдаьтта доаккха операторащ Лавренова Анна, Чернецкая Елена, обработка ю операторащ Денщикова Серафима, Тюрмина Любовь, Хайрулина Зинаида, насосий машинисташ Пономарева Антонина, Задорожная Мария, нитта кхыбарещ а.

* * *

Дика кхаьхьегIама толамаш довхаш я «Грознефтегаз» НГДУ № 2 йола Валентин Германович Заругаева култалду газови цех. Уих шера дIабахача шин бетта цу коллективо доаш хьа а даьккха, обработка а я тIехдиначасортагIа Грозненски газ чинхбоахача заводе дIачуденнад 12130 тонн стабильни доаца бензин, цу даькъе 1500 тонн планал совгIа а долаш. Къахьегама овсарле лакх а еш планал совгIа хьакха продукця маьхальнаккхарах хинна пайда тIкъаь ялнъ эзар сом ба.

Дика толамаш доах газовхаша уих март бетта а. Хьалхарча дукхьал дилъ дей-бус цар дIадаьхьийта газови бензин 820 тонн да, из цу юкъа планагIа лаьрхIачул 100 тонн дукхагIа хул.

— Уих бетта планал совгIа 800 тонн газови бензин даккха дагa да тхо, — йоах электромонтера комсомола комитета секретаря Абдулаева Янута.

Цу дикача гIулакхашта тIехьа хиркача социалистически яхье хьалие лелеш я Брагунерча компрессорни станцера смена инженера технолога Баханов Владимира култалду комсомольско-кагиркой бригада смена. Къахьегаме белгалбаьнна ба компрессора машинист Исламов Аслаибек, слесараш Усманов Эмеди, Шипко Леонид, Шемиев Махьмуд, кочегар Малюшенко Прасковья, оператор Шевякова Валентина, механик Горский Михаил. Цар цIаккха а ваха йоаллац хьайоахкаш йоля продукця, сеца латтийтаи технологически оборудовани.

Кердача низаца шерлуш латт уих шерен бIарчача пятилеткан планаш ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа йоаржаль социалистически ях.

А. ТИЩЕНКО.

КПСС ЦК июльски (1978 шера) Пленума решенеш кхоачашъеш

ГУРАХЬА ДIАДИЙНАЧА ЯЛАТИЙ—ТЕРКО

КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленумо белгалдаьккхад, ялат доаккхинга хьалхагIа а санна юрта боахамерча балха керттера дакъа хилар. Пленума решене тIа дьнийд: «...ЦхьайттлагIча пятилетке массе метте ялатий хьуъкъам хаддаза лаккхулта Iалашдолда, мехка юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара из 30 центнер хургболаш».

Ялат — юртбоахама производства лард, хIаьта из дукхагIа дахара проблема хIара шера йоккхагIа хургья. Нохч-ГIалгIай АССР-е ялата керттера культураш я гурахьа дуа кIай мукхи. Деррига ялаташта юкъе цар лоаца дакъа 75 — 78 процент да.

ДIадаьннача шера республикерча дукхагIдолча боахамашка гурахьа дувча ялатий лакха хьувкъам кхебаьбар. Сунженски района боахамаша хIара гектаре тIара 25 центнер ялат даьккхад. Республика бIарчча хьанийцача, гурахьа дувча ялатий юкъера хьувкъам хIара гектара тIара 22.8 центнер я. Цунгa деррига ялат 435 эзар тонн хилар. Из вай республике эгара дукхагIа чубена хьувкъам ба.

ХIана хьатIеоттaш латт 1979 шера лакха хьувкъам кхебар духьа лоаттабеча къовсама эттара бехктонхамегIа йола ха. ДIадахача шерашка санна а доацаш, хIана къаьстта чIоагIа Iунал де деза гурахьа дийнача ялаташта. БIаьсти ца йоалеш хьеллар а соахка ахка шийла хилар а чIоагIа Iоьткъар хьажкIаш кхачара, къаьстта а Наьсарен районе. Цудухьа гурахьа дуя ялаташ дIадуге а тIехьдаьлар. Декабре дIадийна даьлар уж Наьсарен, МагIалбика, Сунженски районашка, цудухьа цар тоъал доккха дакъа хьал тIа ца доалаш Iен кIах дахад.

ХIана бе-беча хьал тIа да гурахьа дуя ялаташ, цудухьа царгарче хьалешка хьежа де деза царна Iунал а.

Гуйра сов хьалха шелъяларца дувведенна лаьттанцара нитрификаце процесс сов хьалха сецар. Цул совгIа, йоачаш сов дукха хилрах цхьайолча районашка лаьттан пайданеча тIоаналцара азот Iоьхихьад. БIаьсти йоалача хана гурахьа дийнача ялаташта эшаш дола азот Iалашдар духьа азотни удобренешца подкормка яза ярьяц дарна. Подкормка яро гуйран ялатий онк чIоагIду уж дегIадоагIилга сихду, цудухьа чаккхьайнаха яргйоацаш я гурахьа дувча ялатий хьувкъам лакхбара прием.

Вай республика малхбузехьарчея къилбеседа-малхбузехьарчея даькъа тIа хIара гектара лоархIаш тоссача азота боарам 30 — 45 килограмм могабаьб. Щелочь дIакъаьстача Iаьржача лаьттанка, баь тIа, тIийхкига жагIа боаллача лаьттанна азота боарам хIара гектара тIа 60 килограммага дIакхоачабе мегаргба.

ТIагIоллара лаьттан тIоа бегъебалале е еза подкормка, хIана аьлча, азотни удобренеш даькъача лаьтта язац, цудухьа царех пайда эцалургбац тIайоалача хIамашка.

ДIатайса азотни удобренеш ца подкормка е ца кхуваш дисача гурахьа дувча ялаташта йича эттара дикагIа я овлашка кхоачаш йола подкормка, цу гIулакхa дисковi сеялкашца лаьттах йоккхайтаргйолаш хIара гектара тIа 1 — 1,5 центнера боарамеча нитроамофосах пайда а эцаш. Овлашка кхоачийташ йола подкормка лаьттан тIагIоллара тIоа лоасара бахача хана е йоагIа, нагахьа санна ялат кхай дIоахалла дIадийнадале — кхорагIеи, кхорагIа дийнадале — дIоахалдех. Цунах цхьан хамиб шакхбаиккхар а лоархI.

Гурахьа денз фосфорни удобренеш тоъсанза долча гурахьа дийнача ялаташта овлашка кхоачийташ фосфораца подкормка е еза хIара гектара тIа 0.8 — 1 центнер суперфосфат а кхоачийташ. Гурахьа дийнача ялаташта тIагIолла тессаш фосфорни калийни удобренешца еш йола подкормка вай республика хьалашка пайдана яц.

Гурахьа дуя кIа динагIа хилийтара овлашка ца а кхоачийташ подкормка яза ягрьяц мочевина тесача хина. Нохч-ГIалгIай Пачхьалкхен юртбоахама станце кхашка даьча тохкамаша хьахьенхад, гурахьа дийнача кIена ка боаккхача хана овлашка ца кхоачийташ подкормка йича ялатех йоелла белок 1 — 1,5 процент клейковина 3 — 4 процент алсамйоалаш хилар. Гурахьа дийнача кIена овлашка ца кхоачийташ еш йола подкормка ка боаккхача хана е еза, хIара гектара тIа 30 килограмм азот хургдолаш мочевина 22 — 43 процентни раствораца.

Гурахьа дуя ялаташ хIаьта керда овзам даьча, тоIаденна далакза долча лаьтта дIадийнадале, хIургаш гучадала тарлу. Цудухьа гурахьа дийнача ялаташта Iунал дара чаккхьяха оттаяьча мероприятешта юкъе белгалдедоагIа кхай тIа гIолла кхьзингаш йола катокаш тохкаелга. Уих шера къаьстта лорлуш даха деза мажкаш.

Заьлзен нийлхеп тIадаьнача ялаташта мажкаш даха могаргдац. ТIадаьнна ялаташ листалга дилла, гIаьхьача боарамe долча кхашна дайга е юкъера доала дола мажкаш дахе доагIа, агрегат сахьата 4—5 километраш сихагIа а гIоргбоацаш.

Тоъал доккхийча кхашна тIадьнна гурахьа дийна ялаташ заьлзен нийлхеп хиларца дувзаденна дIайнийнача хIамашта зуламдергаш ебара. Лазараш кхетара, овсар тIадалара кхерам боккхагIа хиннаб. Ялаташ дIадийнача деррига кхашна хIана тохкамбанза а дIайха деноши доагIа, овьлаеш яза а яргъяц.

Гурахьа дийнача ялаташта уих тIехьхьарча шерашка тIоагIа зулам ду пьявицо. Уих шера тIадаьнна ялатаи заьлза хиларах кхы а боккхагIа кхерам ба пьявицагахьара. ТIадаьнна ялаташ бумбергаш яжа йолалучча, тукха йийбача хаьа пьявицах лорадера хлорофосаца метафосаца. Фофатонсаца опрыскивани е еза хIара гектара лаьрхIа 1,5 килограмм а йолаш. Личинкашна къовсам лоаттабеча юкъагIа эттара пайданагIа я фозалон.

ТIадаьнна ялаташ цаьлза хилча, царна доккха зулам де йиш я клоп-черепашкаге. Цу гIулакха чIоагIа сагота хила беза специалисташ. Гурахьа дийна ялаташ дегIахара башкалоамашка хьежина, клоп-черепашка теркал е еш, обработка е еза гурахьа дийнача кIена а цхьайолча моттигашка гурахьа дийнача муки а. ТIадаьнача ялаташна гурахьа хьекача тучадаьлар, гурахьа дийнача ялатех кхерамe дазар кхийтта хилар — овлеш дохкалу, тайша мукх тIайоаккхаI. Царца къовсам лоаттабара тоъал опыт Iоаьай республике, йиш хулийтаргья хьалгий онк чIоагIдех ладарашта духьала оттара царна низ бален.

Уих тIехьхьарча шерашка производствана шерра юкъебоалаль я гурахьа дийнача ялаташта лордаш хецачен хи хьакулачен хана овлашка кхоачаргйоацаш фосфорни калийни удобренешца еш йола подкормка.

Овсар а дукха тIадалар кхерам болаш да. Гурахьа а тIехьа хIара квадратни метр тIа овсара 600 а кхы дукхагIа бIьрг тIадьнинадар ялаташта юкъе Наьсарен МагIалбикен районашка. Кхетадеш ма-дий, кхай тIа овсар дукха а ялат нийлха а хилча, хьувкъам лоха хургболга.

Овлаш дохкадаларца, мукхаца, дема хьисапеча тиррица, овсарна цхьан ханна къовсам лоаттабара хIара гектара лу 2 килограмм аммиак тух, 2, 4 килограмм порошока хьисапера суперфосфат, 8 килограмм калий тух, 100 литр хий.

Суперфосфат хи чу атта ца лаш хиларах, къаьсттача хIаман чу иега а еш дилла е еза цунах. Цу гIулакхa лу хIаман чу Iочутосс гектара лаьрхIача боарам суперфосфат, кIезиг-дукха хий IотIадотт. хIаьта 10 — 15 минут яьшача гIоали хIача хIаман чу а етте. 100 литрага кхаччалца хий тIадотт. хIаьта нитта цу чу Iочутосс хлористи калийн гербициди.

Из хоачал опрыскивателячу йоттача хана лут, луттаргах е галех даьккхача зигах чекх а йоахаш. Дикаде могаргдац, лордилгаш хийцачул тIехьагIа даьча химически овсарю гурахьа дийнача ялаташта ов деш хилар. Наьсарен МагIалбикен районашка, массаза а яхар санна, гербицидех пайда дикагIа бола I май хьатIакхачалехьа тохача Сунженски района доакъашта юкъерча даькъа тIа а нитта I май хьатIакхачалехьа тохача дикагIа я, хIаьта шин-ара юкъе — 20 апрель хьатIакхачалехьа.

Нагахьа санна химически овсар овлашка кхоачаш йоаца подкормка ца а еш деш дале, ОВТ-1 яхача опрыскивателашца оахама тIагIолла обработка еча хана хIара гектара тIа 25 — 35 литр, самолеташца еш хилча — 50 литр раствор йохийт.

ХIана гуйран ялаташта подкормка еш я республикера колхозаши совхозаши, цудухьа тIадаьннача гуйран ялаташта деча Iунала деррига комплекс чаккхъьнихарах тайпа хургда керттера проблема къовсталра толам балга — лакха хьувкъам кхебенга.

А. СЛЮСАРЕВ,
Нохч-ГIалгIай Пачхьалкхени юртбоахама опытни станца директор, юртбоахама Iилмий кандидат.

Доазол дехьара

ДЕРРИГАЧА ДУНЕНО ХАРЦВУ АГРЕССОР

ВАРШАВА. Китайна мертелиттарий гIоваршна Вьетнама Социалистически Республикане духьала йоаль агресси хIанзарча китайски кулгалхоша тIом хиланна баргбаьц, яхаш дийцача теоретически къамаьлех хоттаенна хьайоагIаш я, белгадоах шийла статья тIа ПОРП ЦК органа «Трибуна люду».

Газето язду, Китай хьалхехоа а кхалагIа кийчъенна хиннай цу агрессега. Вьетнама моральни экономически Iотокъам баьчул тIехьагIа, диверсени терзашца доакаш дейк провокацени ячул тIехьагIа Китая тIом болабаьб империалисташца майра тIом бе хиларах деррига дуне тIа ше вовдийтача, наьнар безаш йола Вьетнама духьала.

Из агресси къаьстта чIоагIа къазача тайпара я: китайски салташа къа ца хеташ боабу беха нах, цу даькъе кхалнах а бераш а, йоашта духьал мел нийсденнар хIалонду, нах боах, белгалду «Трибуна люду». КНР кулгалхоша социалистически Вьетнам гоама хIана я хоаш да — из да Вьетнама Социалистически Республика шиi лоIаме принципиальни политика лелаяр, хIаьта цу гIулакхо чIоагIа духьале ю Китая Къулбеькъен-Малхбоалерча Азе лелаеча экспансена.

Къулбеькъен - Малхбоалерча Азе жандаш чими хьувкнча Китая йоах Вьетнама духьал тIом беш яц шe, из «чхетие» мара гIертац шe. Бахьна исторe дуккхаза хьахьенхад Вьетнам «чхетас» гIайртараштa шоаштa но хIамаш Iомадаьлга.

●

БЕЙРУТ. Вьетнамски даьттара шиi бIу тIехьашна боалнккаргба аьнна, Китая даь кхайнарал ше пийпалта къайлдахьа гIерташ. Къулбеькъен - Малхбоалерча Азе кхы а боккхагIа тIом болабара кийчо е лерхIаш дагадаьна тактически маневр я, яхаш язду «Ан-Нида» яхача газето.

Цо хьаьхьох, Пекин хьалхи а санна Вьетнама духьадара агресси дIанкъа лерхIаш хилар, хIана аьлча, цун реакционни шовинистически политикагIа де лерхIар а гегемонистически уйлаш а кхоачашъе гIертарца леладеш доландаь. Китая шийна уллув азиатски Куба хьахулийтаргьяц, аьнна. Пачхьалкхен совета премьера заместителя Дэн Сяопина къаьгга дIанкхайндадаь.

Цу тайпарча дешаша хьакьохх, белгалду газето, пекински лидераш чIоагIача Вьетнамах кхерам хилар, хIана аьлча, еррига Къулбеькъен - Малхбоален Азе шиi доалахьа сроас гIерташ йола экспансионистски планаш кхоачашъяра цо духьале ергIолаш.

●

ЛОНДОН. Вьетнама Социалистически Республикина духьаларе агресси Iаламате сиха социир хьадийхад трел - юнионий Британски конгресса къулбеькъен - малхбоален регионни комитето. «Морнинг стар» яхача газета тIа кепатезача заявленe тIа белгалдоах Вьетнама территоре тIара китайски бIуваш хье па деш арадаха дезилгеи Китайна гера лоаттадара Iаламате сиха эмбарго оттае езилгеи.

Английски парламента 30 члено хьаллаьцар «Харриер» яха нийсса тоьгIа а уйш хьалгIеттачи йоля истребителаш Китайга йохкара духьала протестоашца оттадаь предложени.

ЧЕХОСЛОВАКИ. Дийнахен буса 500 эзар пассажир чакхвоал столицерча метрополитене гIолла. Пражски столице бахьхача хьалшашен бе а боагIаш бокхa мах бу лаьттах кIел гIолла лелача экспрессай, станцей архитектурин хозача интерьерий. Мехка столице бахача миллион болча кхьха бахарах дIакъаста йиш йоаца хIома хиннe дIаеттай метро.

СУРТА ТIА: «Музей» яхача станце лаьттIех хIалкара вестибюль.

ЧТК—ТАСС сур.

Социалистически мехкашка

Польски энергетика перспективаш

Энергетика — Польша халкъа боахама эттара динамичнегIча доаьъоех цаI. Мехка электростанцей низал хIара 8—10 шу массаза доал шозза тIаккет. Чаккхдаьннача шера 24 миллион киловатт гаргга хилар из, цо таро хилийтар 115 миллиард киловатт-сахьат гаргга электроэнерги хьае. 1946 шераца кийсдича 20-за хIана енаш аьнна, дегIаенай электроэнерге производство. Цу хьокхама Советски Союзал тIехьагIа шоллагIа моттиг я Польшана социалистически пачхьалкхешта юкъе.

Тха мехка энергетика сих ха дегIаахар СССР-ца бермате цхьана гIулакхаш леладарах хьахинна хIама да. Варшава мукъа ма-яьккхинге гIо дир тхона советски специалисташе, йоаль хинна электростанцешта юхаметтаоттаеча. Юхьашце польски столицана эшаш хинна электроэнерги телар Советски Эскара лелаш хиннача электропоездо.

ХIанз уих сахьате тха даьнъа юкъе массехк итташ электростанцеши теплоэлектроцентралашки я, хIаьта царех хIараяр хьалъяьй советски специалисташца айкха цхьана гIулакхаш а леладеш. Уж, шоай производственни опыт камаьрша хьа а луш, гIишлон-монтажни йолалийтара - кийсъерех балхаш деча гIо даь Iаьа шоай коллегашта. Цар кердагIа йола оборудовани кийтъю ПНР-ена.

ДIадахача шера декабре, хIаналехьа а болх беш хIарачун низах 200 эзар киловатт-сахьат дола бархI энергоблок йолча. «Коасище» яхача йовхала электростанце болх бе йолаелар шин бIаь эзар киловатт сахьат низал дола хьалхара блок. Цун турбогенератор хьалхий «Электросила» яхача ленинградски производственни объединение, 400 тонн дозал дола трансформатор Запорожьера еций, хIаьта яй «Рафако» яхача заводе польски машинашъераша баьб. Польше эттара йоккхагIа йолча энергоблока монтаж яро таро хилийтар шун санна низал дола шоллагIа блок хьеча [illegible] «Козеницех» ПНР эттара йоккхагIа йола электростанция. Цун лер тIа хьалъергъа республике кхыйола ния боле энергетически объекташ.

Советски Союзо лоаттаю хIамаш боккхача лоархIаме я тха мехка электроэнергетика дегIаахара. 40 гаргга советски турбогидрон генератор я «Понтнув», «Туруь», «Дольна - Одра», «Янощно-3», «Рыбник» яхача а кхыча а польски гидростанцешка болх беш. «Полянец» яхача станцена, массехIаране 200 эзар киловатт йола ялх турбогенератор, лаьийтай ленинградски машинашъераша.

ХIанз уих сахьате даьлеи энергетикана эшш дукха агрегаташ советски документацех Польше хьаьо. Вай цхьана гIулакхаш леладе доладенначa хьалхарча шераш къахьве а ПНР машинашъераша бIубенни кирерэайнр лаьха дееленни йолча Iарара яьйн 25 эзар киловатт низал долчи конденсационни турбинайи производство. ХIанз польски электростанцешна го йиш я советски лицензе кIийлен тIа хьаьеш йола шин бIаь эзар киловатт йола электроблокаш, Кийчлуш да, масала, «Белхатув» яхача хIана хьалъеш латтача станце оттергйола кхы а доккхагIа низал дола агрегаташ араехIа.

СССР масалагIа шерра дегIаенай Польше энергетика эттара прогрессивнегIа дола дакъа — теплофикация. 1952 шеррехьа ТЭЦ а яьюхатоальяр Варшава — Повисле электростанци. ХIанза мехка хьалъяьй массехк йоккха электроцентраль. Цо гIо ду тонахьара Iалам лораде.

Къаьстта лоархIаме хет тхона атомни энергетика дегIаккхалача Советски Союзаца цхьана леладу гIулакхаш. 1974 шера феврале Москве култаш йадаьдар ПНР территоре тIа хьалхара атомни электростанци хьалъеча цхьана гIулакхаш леладарах йолча правительствашта юкъерча соглашени. Из хьалъергъа Балтийски форда йисте Жарновеци Iамa юкхе. Карара шу чаккхдоалаш лерхIаш да технически проект отталийхха.

Кердача станцеа польски атомни энергетикана йола гIишлонхой, монтажникий, эксплуатационникий кадраш кийчъяра центр хургья. Тха инженераша СССР а вокхал долча кхыча пачхьалкхашкий а специалисташца шерра цхьана гIулакхаш леладаро дика хиннай ю ПНР энергетика дегIаахара. ПНР промышленноста дегIаахара хIанзарча боарамо низ хулийт тха АЭС йолча оборудовене цхьацадола тайпаш кархецаре даькъе дукъелхалкъашта юкъе къахьегам беньара юкъе даха, хIаьта цунах мехка халкъа боахама хоадамболаш бола пайда а баргба. Белгалдаккха деза, Польша хьинаре дакъа доал экономически бIаши гIо дара Совета юкъера дукхкхача оагIоний бувзамаш шердаран кIоаргдаран тIадерсадаьча деррига гIулакхашта юкъе, Польски энергосистема деш я лоархIам болаш я СЭВ членаш долча европейски мехкий бIаьаргIехийттача энергетически системе (ОЭС).

Массехк лоархIаме Iилматехнически болх баьб ПНР специалисташа даькъа а лоацаш. Нитта, тохкамаш дайъ ОЭС балха режимашкен электронно - лоархIа техника юкъе а йоалаеш хьалаце хьадара источникаштен еча управлениe автоматизацияра даькъе. Польша а СССР а белгалдаьхад электропередача линеш полупроводникови элементах пайда а эцаш дистанционни лорадаре де денараца. Польски специалисташа теплоэлектроцентралашта кийчъьеча болх бе доладолийтача айки турбинехи оффективнегIа пайдада доа таро хулийтача блочни схемаша бовкха пайда а лу, хIаьта СЭВ членаш долча кхыча мехкашка а ногоеш а я.

Хала да СЭВ юкъе энергетика даькъе пайдана долаш цхьана леладеча гIулакхий деррига масалаш доаладе. Уйхана керттердар юкъедоаладаро социалистически содружества пачхьалкхений халкъа боахама из лоархIаме дакъа динамично дегIаахара гIо деш дола практически хьахулашдараш да.

Лех ТЫМИНЬСКИЙ,
ПНР энергетикан атомни энерги министра заместитель.

(АПН).

ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ ОПЫТ—МАССАНЕНА

IАЬСИЙ КХЕДАРА ГОВЗАЛ

1977 шера хIара бIаь Iатта тIехьа 73 Iасилг хьалххедир тха ферме, соахка — 61. ХIаьта еррига ферма бIарчча хьанийцача лурчох 636, дIадахача шера 646 Iасилг хьалхедир. ТIехьарча шин шера цамогаш хинна е кхы бахьан долаш цхьа-цаI Iасилг тIерадаьннадац тха ферме. Шоана гучча тайпара, уж кIезига дац. Мишта вIаштIехьдоал тха уж толамаш даха? Эттара хьалха белгалдаккха доагIа, тха Iаьсий леладераш шоай болх безаш, хьадечоа дог лазаш болга, хьалкашна латта декхараш кхоачашдара шоай берриге теркам тIабохийташ къахьегилга. Цул совгIа уж берригаш дикка балха опыт йола нах ба. Iасилг цамогаш хилча малагIа дарба де деза хоаш ба дукхагIбараш.

Iодаьча дийнахьа дена 10 ди даллалца Iаьсий кхедара йоккха балха опыт йолча Зубкова Ольга Дмитриевнас, ХунеркиевгIар Лечаси Сенласк марен сесагон. Шоай гIулакха профессораш ба ала йиш я царех.

Iасилгаш кхоабаш царна шоай коавой шура мера лац, иза цамогаш ца хилийтар духьа йоах а йий лу. Нагахьа санна Iасилга че лазаьлча, цунна молхаел совгIа тайп-тайпарча баьций овлаш, дуга кхехкадаь делла лу. Из гIулакх чаккхдоаккх Iаьсий леладераша соца а ветеринарни фельдшераца Курбанов Хасмотьмадаца а дага а баьлe.

Цамогаш хинна хьайба дерзадеш доккха дакъа лоацаш хул зооветеринарни декъар дийша вола ферма заведующи Батаев Муса а. ХIаьта хьайбаш леладеш цо болх бу 25 шу совгIа ха я.

ДIахо кхеде кхыча группе дIадалалехьа специалисташца цхьана чIоагIа теркам тIабохийташ хьоа хIара Iасилгига Олгви, Савлам, Лечия. Дукха низ Iоабанза, дегIа эсала долча Iасилгига шоай группе кхы а 5—10 ди доаккхийт цар кхедеш.

Итт ди даьяча дена вах бутт баллалца Iаьсий кхедераш а дикка балха опыт Iоаьь нах ба, нитта: Ядуева Аминат, цун мехкарий Азмани, Аймани, Романова Надежда, Мартыненко Зинаида, Талхигова Малхан. Царех хIаране юкъера лаьрхIача 50—55 Iасилг леладу.

Шура дукхагIча даькъе чакх а ца йоаккхаш лу Iасилгашта. Итт ди даьлча дехиз концентрированни доакъар, йол яа Iомаду. ХIаьта бутт ха яьннача тIехьагIа гIонача доакъарал совгIа, моша дар а лу. Хьаьшка хадданза хилийта цеза тух, жел, кхийола хилана яргйоаца минеральни хIамаш. Кхо бутт баллалца кхедеш хIара Iаснaга лу 350—380 килограмм шура. Из ду кхедераш дикача фух дола Iаьсий деладдаь, уж уназцIенен низ болаш хилийта.

ХIаьта тха ферме леладеча доаьхена фух дола шинараш тхогара дIалйду цхьанех 900—1000 сом ахча а луш. Дикача фух доацачарех луш долчул кхоаза дукхагIа да из. Цу тайпара, Iасилгаш кхедеш оаха дIадохийтар меттаотташ хиларал совгIа, пайда а хул тхона. Масала, соахка фуна лаьрхIа кхедаь шинараши дуьла ахьба хьайбаш доинарах 185 эзар сом цIена пайда хилар тха ферманa, хIаьта шура йоккхарех хиннар 110 эзар сом хилар.

Ях бутт баьнначул тIехьагIа дIахо Iаьсий кхеду Дадашев Султана, Мусаипов Таиболта, Магдин Ивана, Мартыненко Екатеринас, Величко Екатеринас, Азимов Шахмагомеда. Хьалхашна латта декхараш толамца кхочашдара еррига шоай уйла тIеяхийта низ, хьинар а кходеш къахьегаш ва царех хIаравар а.

Г. ГАНДАЕВ,
Шелковской района «Путь к коммунизму» колхоза шурай ферми ветеринарни лор.

ФРГ. «Дуйсбурга кхалнех — хьабе болх боацаш хилара духьал, къахьегамах хьалучое еча дискриминаце на духьал». Манифестаце довкъошкой бе дохкача плакатаж тIа яьздаьча дешашка ма-дарра хьахьокх малхбузегерманске кхалнах болх боацаш хилар. Мехка хьабе болх боацаш эх миллион кхалнах ба. Официальни даннеша хьахьокхачох юкъера лаьрхIача промышленноста болх беча кхалнахьа алапеш юкъера лаьрхIеча маIача сагIа доагIачул 32 процент кIезигагIа да, хIаьта гIуллакхерчар дар 36 процент кIезигагIа да.

ТАСС фотохроника.

1979 ШУ—ДУНЕН ХАЛКЪАШТА
ЮКЪЕРА БЕРАШУ

«ДикагӀа мел дар — бераштӀа» — из ленински принцип я социалистически мехкашкара законаш белгалдоахаш дола керттердар. Цар зӀамигача гражданашта шоай берал дицлургдац, хӀана аьлча, лоезарехи, сакъердамеча гӀуланхехи диза из доландаь. Халкъо мел могар ду уж нравен могаш долаш хьалкхедара, цар берала цӀахьха хӀама духьала ца далийтара.

СУРТА ТӀА: къаман костюмаш тӀаювхаш бола художественни самодеятельноста зӀамига доакъошхой (Польша).

ЦАФ — ТАСС сурт.

* * *

Ангола школьникаш.

АНГОЛА. Тахан мехка алхха юкхьанцарча дешар дешаш 600 эзар согӀа бер да. 1980 шера школе даха ха йолаш дола дерригa бераш дешаш хургда.

В. СОБОЛЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Йоазонхочун вахаран балхан хетаӀь сайре

Салхан Грозне А. П. Чехова цӀерагӀча республиканск библиотека читальни зале хилар гӀалгӀай къаьмагӀа барзх йоза йоазонхо Озиев ИсмаӀалий Салман ваьча дийнахьа денз 75 шу дизари творчески болх бе из волавенначе хана денз 55 шу дизаран хетаӀь торжественни сайре.

Ловзаца къамаьл а даь сайре хьайийллер Нохч-ГӀалгӀай АССР йоазонхой Союзе правлена председатела Р. С. Ахматовас. С. И. Озиева хьабена творчески некъ буецаш доклад йир СССР йоазонхой Союзе члена А. У. Мальсагова.

Юбилярга дӀайна моаршал хуш, из дешьале буецаш къамаьлаш дир: Нохч-ГӀалгӀай АССР йоазонхой Союза правлена члена Ш. Арсанукаева, КПСС Назрановски райкома отдела заведующа И. Муцольгова, Назрановски юкъерча школа директора С. Арсельгова, йоазонхоша Хь. Осмиева, А. Хамхоева, М. Мусаева, А. Боков, «Сердало» газета бехктокхама секретара С.-Г. Котиева, НГӀАССР культура министра заместитела А. Митрофанова, Нохч-ГӀалгӀай книжни издательства керттерча редактора Ю. Айдаева, филологически Ӏилмай кандидаташ Хь. Туркаева, И. Оздоева, кхычар.

Сайре чакхйоалаш гулбеннерашта баркал оалаш къамаьл дир юбиляра С. И. Озиева.

Д. АЛБАКОВА.

НАЬХА ДУХЬА...

Массала а дага латт сона из ди. Ахкан дӀайхача дийнахьа йорт йийтта нӀаьд а бенна, чубиза дага болаш, малх дӀабийрза ха яр из. Цу сарахьа тхона хьалхаш дар Ачхой-Мартанера № 3 йола школа оаха йистелъяхарах тенала деш долаш аттестаташ. Школа хьалхарча майда тӀа гулбеннабар дукха хьехархойи школа йистелъяьха бахьнарами. Школа яьккхачул тӀехьагӀа пхьи тӀаьца лаьрхӀа вахара некъ буецаш Алиясултанова Кулсума аьлар: ше Грознерча кооперативни училище деша чоагӀо яь я, аьнна. Шийна дагалаьттар йоӀо кхоачаш

1973 шера из училища дика дешаш чакх я яьккха. Ачхой-Мартанерча № 27 йолча кхачаш тика чу балха ера Кулсум. Дукха ворадоагӀа тика чу летташарех эла дикадар а водар а. Цхьаберкъда, юртахоша бокхача безамца йоах Кулсума цӀи. Цкъаь-цкъа хезадиц эцархошта цунгара во доц, сага из тӀачайха, цхьалха а сагаца цо дов даьдца. Массала а нахаца Ӏимерва йолаш, цагна эшаш дола товараш шийтарлуча тика чу хийта гӀерташ, болх дикен цӀенен лелабеш хиларца наьха безам тӀабаха саг а къахьегамхо а я из.

Сийлахьа декхар

ВоргӀ шу хьалха вера аьшкахьар Элиханов Шайх-Ахьмад «Автуринский» совхозе балха. Эттара хьалхарча деношка делз белгалъьлар ше поикъосташта юкъе хьинаре къахьегамхо, аьхьаддел долаш саг хилар. Цудухьа духха ха илалехьа коммунисташа дог раьза долаш шоай мугӀарашка дӀа а ийцар из.

— Юххьанца балха юкъе цхьаццадхалонаш нийсъенна-яле а, хӀанэ лакхача ювзалца лелабу Элиханова ший болх, — яхаш дуйц совхоза механически мастерске заведующе Тарамов Султана. — Дукха довзи Шайх-Ахьмадах дика хӀамаш, спортта я цуйта дика оамалаш а. Керттера ярош — хьаьнала къахьегамхо, лакха совзанч. Эттара чӀоагӀагӀа гӀо эшача моттиге дӀаотта новкъост хилар.

Шийна санна къахьегам безаш, новкъостаца эхь-эздел долаш хила а Ӏомаву цо шийцара къона аьшкахьар Алиев Нажмудин. ХӀана цун цӀи а безамца йоах новкъосташа. Боах дикагӀа бара, хьалхашка латта къахьегама денхараш тӀехдика кхоачашдара тӀехьарча социалистически яхье дика толамаш довхаш хьавоагӀа уж шаьшха. ХӀаьта цар цунах шоай сийлахьа декхар а лоархӀ.

Я. ИСРАИЛОВА.

ЭСТОНСКИ ССР. Таллински моделий цӀен художникаша-модельерашa кийчъяьй кхалнаха цӀагӀа тӀадувхадеча бӀаргиъяй коллекци. Цунна чуйоагӀа хичен йола костюмаш, паргӀата халаташ, хаӀкъа стилагӀа кийчъяь хоза ансамблаш.

СУРТА ТӀА: кӀадагӀа дьача баргиъяй ансамблаш.

Ю. ВЕНДЕЛИНЕН
А. РУХАДЗЕН сурт.
ТАСС фотохроника.

ГРОЗНЕНСКИ АЭРОПОРТО ХЬАЕЛЛ КЕРДА АВИАЛИНЕШ

15 марта денз лелa йолаьву ЯК-40 яха самолет 525/526 рейсагӀа Грозни—Анапа—Симферополь яхача маршрутагӀа, дӀа а юха а оршот, кхаьра, пӀаьраска деношка, кӀиранденашка, хӀаьта 1 июне денз 31 августе кхаччалца — хӀара дена.

Грознера самолет дӀайода ха — 11 сахьати 30 минути.

15 июне денз оршот, кхаьра, пӀаьраска деношка леларгья самолет Я-121/122 яхача рейсагӀа Грозный — Донецк — Кишинев яхача маршрутагӀа дӀа-юха а.

Грознера дӀайода ха — 11 сахьати 40 минути.

1 июне денз оршот, кхаьра, пӀаьраска, кӀиранденашка Х—1827/1828 рейсагӀа Грозный—Гурьев—Актюбинск—Атбасар—Целиноград яхача маршрутагӀа леларгья АН-24 яха самолет.

Грознера дӀайода ха — 21 сахьати 55 минути.

1 апреле денз хьаел Грозный—Нефтекумск, Грозный—Каспийск—Астрахань яхача маршрутагӀа рейсаш.

Ца кхетар хатта йиш я аэропорта агентстве кассашкен, хӀаьта нийтта укх телефонагӀа а 2-75-46.

ТЕЛЕВИДЕНИ

I ПРОГРАММА
15 МАРТ

8.00 — «Ха».
8.45 — ӀуйранисРа гимнастика.
9.05 — «Шоаш йола моттиг хьайоазийта, зурманчаш!».
9.35 — «Союз-32» яхача космически кема занижк космосе яхача йиш йола передача.
9.50 — Советски илле концерт. Йистедаьча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Форан тӀара хьаяй мух» — телевизионни документальни фильм.
15.40 — Эрсий мотт.
16.10 — «Дьехачча». Телевизионни журнал.
16.40 — «Эрсий илли дек». Ленинградера передача.
17.15 — Эрий дальд латтам кӀарадоадаь 25 шу дизарга. «Къонахчар адресаш».
18.00 — Ялалонни ленински университет.
18.30 — «Сакъердамо нотнаш».
18.45 — «Тахан дуней тӀа».
19.00 — Алкоголизм. Лерa беседа.
19.40 — Фигурни хьисапе когсовлоаш хехкара йола дуней чемпионат. Шийлаьмагра программа. Венера передача (Австри).
21.00 — «Ха».
21.35 — Бера дуней халкъашта юкъерча шерагӀа. «Доттаг1ий шаь —сибат».
22.35 — «Тахан дуней тӀа».
22.40 — «Таллински музыкальни суртош».

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
9.10 — «Наьха школе».
9.40; 8.45 — Зоологи. 7-гӀа класс.
9.05 — Ӏилма-популярни фильм.
9.30; 11.10 — ПТУ дешархошта. Астрономи.
10.10 — Немецки мотт. 12-гӀа передача.
10.40; 11.40 — М. Шолохов. «Бая-лиятан цӀелина» яха роман. 10 класс.
12.10 — Студентошта — заочникашта. Лакхера математика. 1-гӀа курс.
12.30 — Научни коммунизм. ДегӀаеначча социалистически обществе политически система.
14.15 — Вузашка деша бахе кийчлучарна. Математика. Тригонометрически уравненеш система.
14.45 — «Революционни калам».
15.10 — «Бучий вхача гӀайрен фильм». Ӏилма-популярни фильм.
16.00 — «Анний ирза». Художественни фильм.
17.00 — Передачий программа.
17.05 — Документальни фильм.
17.35 — «Ловзам фильм». Республикански техникий театра спектаклаь (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Нохч-ГӀалгӀайчо гӀоалда». Информационни программа (эрсий, гӀалгӀай меттала).
19.40 — «Ацетоновн завода коммунистам болча».
19.10 — «Уренгой тӀа бода некъ» яха телевизионни фильм.
19.35 — «Юртара аллар» (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш».
20.15 — Телевизионни документальни фильм.
20.30 — П. Чайковский. 6-гӀа симфони.
21.40 — «Зори Парижа» яха художественни фильм.

16 МАРТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — «Къонахчар адресаш».
9.35 — «Борис Мокроусов. Илли». Фильм-концерт. Йистедаьча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Новкъост Сардалонаь». Вахара нагӀонаш. Документальни фильм.
15.50 — «Шахматни школа». «Лоала Ӏомалучар класс».
16.20 — «Москвах москвичашта».
17.00 — Берашта лаьрхӀа ГДР-ера передача.
18.05 — «Дьамсарча летта».
18.35 — «Лаьмах бола фольм». Мультфильм.
18.45 — «Тахан дуней — тӀа».
19.00 — Фильм-концерт.
20.00 — «Дочкъьабаь Дай — мохчь» яхача телевизионни документальни фильма премьера. Автор — В. Зорин.
21.00 — «Ха».
21.35 — Фигурни хьисапе когсовлоаш хехкара йола дуней чемпионат. МаӀа нах. Шийлаьмагра программа. Венера передача (Австри).
23.45 — «Тахан дуней тӀа» яха информационни выпуск.
23.00 — «Сайранера ашараш». Эстрадни программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.10 — Ӏилма-популярни фильмай программа.
8.45; 9.50 — Ӏалам довзар. 2-гӀа класс.
9.05 — Ю. Смуул. Вахаран кхоалами оагӀонаш.
10.10 — Английски мотт. 11-гӀа передача.
10.00; 11.40 — Истори. 9-гӀа класс. ГОЭЛРО ленински план.
11.10 — ПТУ дешархошта. Хими.
12.10 — Студенташта — заочникашта. Лакхера математика. 1-гӀа курс.
13.25 — Советски поэзини прозе дарбаш.
14.15 — Вузашка деша баха кийчлучарна. Физика. Электромагнитни индукци.
14.45 — «Эдрано — дора» яха передача.
15.45 — Музыкальни передача.
16.15 — «Звездочеть» яха передача.
17.00 — Передачий программа.
17.05 — Телевизионни фильм.
17.15 — «Шийн интернационализм дах» (нохчий меттала).
17.30 — «Нохч-ГӀалгӀайче гӀоалда». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала).
17.50 — Специалисташ хьехамаш.
18.00 — «Шун кхахатех оттадаь концерт».
18.45 — «Старт».
19.15 — Киножурнал.
19.35 — «Продукци дикаь доладар хилара тӀехьа доттабу къовсам». Жилищно-коммунальни бокханаш кхьахта хьашташ кхоачашдеча болхаой Деига (нохчий меттала).
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш».
20.15 — Спортивни программа. Минскера передача.
20.40 — Художникех дола дувцараш. Пабло Пикассо.
21.00 — «Хьоцен хьо йоцнаш». Художественни фильм.

СПОРТА ХОАМАШ

Классически хьисапе кӀалтохаргах латар. Мордовски АССР столице Саранске «Урожай» яхача ДСО Центральни Совета чакхьийнхар нагирхошта юкъера классически хьисапе кӀалтохаргах латара йола турнир. Цу яхьашка дика толам баьккхар Мисербиев Шовалус — шоллагӀа моттиг. ХӀана из юкъевоалаваь «Урожай» Центральни Совета вӀаӀагӀтехача команде. Шовалу тренер ва цун вокхагӀа воша «Урожай» ДСО республиканск Совета ДЮСШ тренер, СССР спорта мастер Мисербиев Султан.

* * *

Кросс. 11 марта С. М. Кирова цӀерагӀча культуран салаӀаран парке хилар 700 гаргтача саго дакъа лоаццаш йола кросс. Цига городерча школай командашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар № 56 йолча школа дешархоша, шоллагӀа моттиг — № 20 йолча школерча спортсменоша, кхоалагӀа моттиг — № 57 йолча школа командо. Дешара заведенешта юкъе хьалхара моттиг яьккхар педучилищерча командо. ХӀаьта профессионально-технически училищай мехкарий командашта юкъе — № 6 йолча училища командо, кигийча наха юкъе — № 5 йолча училищерча дешархоша.

* * *

Истола тӀара теннис. 7—11 марта Грознерча № 58, 47 школашка дӀайихьар кхалнеьха дезача цӀейна хетаӀь истола тӀарча теннисах йола традиционни Ерригсоюзни турнир. Цига дакъа лоаццаш яр шоашта юкъе 130 спортсмен юкъейоагӀа Азербайджанерен, Украинерен, Туркменерен, РСФСР-ен, город Москверен 12 команда. Чемпиона цӀи яьккхар дукха цӀи хеза бола теннисисташ юкъе болча Бакурча командо, шоллагӀча моттиге дӀанийсбелар Москвера спортсменаш, хӀаьта кхоалагӀча моттиге — Одессера теннисисташ.

Юкъерча возрастной групперча спортсмений лични зачетех чемпиона цӀи яьккхар № 41 йолча школерча 6 классерча дешархочо Исаков Асланбека, йокхагӀча возрастной группе лични зачетах шоллагӀча моттиге кийсвелар № 1 йолча школа баркӀагӀча классера дешархо Караншьлп Андрей.

* * *

Волейбол. 2—10 марта Доно тӀарча Ростове дӀахьош хилар «А» класса хьалхарча лигерча маӀа нах волейболах ловзара СССР чемпионат. Цига дакъа лоацаш яр СКА (Ростов), «Куроаппаретура» (Вильнюс), «Спартак» (Львов), «Промстрой» (Гомель), «Захмет» (Ашхабад), «Спартак» (Тбилиси), «Динамо» (Ташкент), «Хосилот» (Душанбе), «Уралэнергомаш» (Свердловск), «Динамо» (Ленинград), «Армсельхозтехника» (Ереван), «Труд» (Шевченко), «Калев» (Таллин), СКА (Баку), «Автомобилист» (Грозный). Кишинева команда.

26 очко а йолаш чемпиона цӀи яьккхар «Уралэнергомашо», хӀаьта 25 очко йола «Автомобилист» шоллагӀча моттиге дӀанийсъелар. ХӀанз лакхерча лиге тӀехьара шин моттиг яьккхача Минскерча «Моторацен» Алма-Атерча «Дорожникацен» лакхерча лигана юкъеяха бокъо лихха 20—24 марта Москве хургйолча соревнованешка яха кийчлуш я «Автомобилист».

А. БЕК.

ЗАКОНИ ГЕРЗИ

Гера, лелха вещесташ лелаярах, дӀаехха ухкаярах, уж хийцача е ехкача бехктокхаме оз советски законаша. Даьча зуламга хьежжа хул беш бола бехктокхама а. Ӏотташ а тохаш а йола хӀамаш лелаяраш хьаярахи уголовни бехктокхаме оз законо.

ХӀаьта доалаш дола герз, патронаш е лелхаш йола вещесташ лелаярах, хьаярах бехке лаьрхӀа ца Ӏеш уж бокъо йоацаш ийца а дӀаехка ухкаяь а ха чулоацаш оз бехктокхаме. Цу тайпара бехк барех да доалаш дола герз, патронаш, лелхаш йола бехктокхам а. Ӏотташ а хаш а йола хӀамаш.

Доалаш долча герах лоархӀ: топаш, револьвераш, пистолеташ, карабинаш, обрезаш, кхьдараш. ТӀема гӀирса юкъейолхаш я артиллерийски снарядаш, минаш, бомбаш, торпедаш, кулг-кара дӀахувса гранаташ, патронаш, кхьйола хӀамаш.

Ӏоттача, тохача хӀамаех лоархӀаш я шашкаш, товраш, тесаш, кортикаш, стилеташ, гебагӀаш, пальнаш, шалташ, фински урсаш, кастеташ, битташ, кистенаш, булаваш, кхьдараш.

Заводе а кирта вара хьадаь а хул гера. Массала, эзамигача калибрах йола патронаш кхувсаргйолаш эргаьнкха йола берий ловзоргий тенча, боалаш бола автоуручки, ракеткица, фински а кхьдола а цӀагӀа хьадаь урсаш.

Хоадамболла шийн цхьа порядок йолаш да доалаш гера леладара, регистраци яра, цунах пайда эцара, дӀадилла улладара гӀулакх. Халахете я, законаш ца харах е кхьдолча бахьанашца дувзадена дале а, кхоачаш дац из цхьаболча гражданашта.

1976 шера 28 июне РСФСР Лаккехьарча Совета Президиумо тӀайийхад «Доалаш дола гера эцарах, регистраци яра, пайда эцара, дӀадилла улладара бокъонаш телхаяр бахьан долаш бехктокхаме озарах дола Указ. Из указ арадаьккхад гера эцарца, леладарца доаттабеш бола къовсам чӀоагӀбар духьа.

Цо дӀадеххача тайпара чарахьал дара йола топаш эца а лелае а чарахьал дара билеташ долча наха мара бокъо ладц чурра гӀулакхий органашта. Из указ арадалале йийца йола чарахьал дара ерига топаш дӀалазьс еза чурча гӀулакхий органашка, хӀаьта духхьал чурча гӀулакхий органашка уж лелае бокъо еннача нахага мара йохка а дӀаяла а бокъо яц чарахьал ду топаш.

Чарахьал ду топаш, цар патронаш, кхьяраш административни порядкагӀа хьахха еза дахадаш общественни порядок телхасш, тӀехдаьккха корта бохабу малараш мелаш, психически паморош болча нахагара. Уж хьедоах халкъа депутатий юрта, поселкай Советаша шоай исполнительни комитеташке ена решенеша е халкъа депутатий районни, городской, юртий, поселкай исполнительни комитеташкарча административни комиссей соцамашца. Кхьдола доалаш дола гера леладераш зуламхой лоархӀ, суда решенегӀа хьа е даьккхе Ӏаьдалга дӀалу.

Гераш леладар, хьадар, доахар, дӀадилла улладар чӀоагӀагӀа общественна кхераме а лоархӀаш цу тайпара зуламаш дерашца лоаттабеча къовсама чӀоагӀа уйла тӀайолийт вай партеи правительстваи. ХӀана аьлча, доккхий зуламаш карагӀдуал бокъо йоацаш герзаш леладераша. Вай республика судебни практике дукха моттигаш нийсъенна доалаш долча герзаца, Ӏотташ а тохаш а йолча хӀамашца нах боабаь е хала човаш еш чура хӀамаш хьош, бохаш, кхьдола доккхий зуламаш деш.

Къаьстта корта бохабу малар мелча вар а волаш кара герз долаш воза саг кӀезигагӀа сабар долаш хул. ТӀаккха вӀалла дош доацача гӀулакха герз а теха доккха зулам ду цо. Бокхъалдар аьлча, наха бохам баь ца Ӏеш шоашта хало а тӀаьхь цу тайпарча наха. Вераш дай-ноанов боацаш, боккхий нах тӀехье йоацаш, пстий моарой боацаш бита дукха моттигаш я вай вахаре. ХӀаьта вӀалла дийца барг вац цунах наха юкъе хулаш дола зуламаш.

Къаьстта цу тайпарчарна а йохийташ зуламаш ца хилийтара чӀоагӀа уйла тӀайохийт вай партеи правительстваи. Из бакъдолга хьийтара РСФСР уголовни кодекса 218 статьях цхьа масал доаладича кхоачам ба ше дӀа а цхьа гер е лелхаш йола вещесташ, патронаш дӀатуенна саг, уж бокъо йоацаш шийга дӀаехка лелаярах болча уголовни бехктокхама кӀалхара воалийт. ХӀаьта из-м закон дӀадовзийтарал совгӀа шийн лоӀамагӀа герз дӀачудалара нах тӀахьехнага а ма дий. Массанена а дина хоьоьг да вай законаш къахетаме долга, хӀаьта из кхоачашде декхарийла а ба граждавнаш. Советски Союза гӀулакхера нах.

Партийни, советски, иштта бокъонаш лорaeча кхьча органий болхлоша дукха къахьег вай законаш наха довзийтара кхетама бола беш. Цу дешашта хетаӀь дукха статьяш язъяьй газеташ тӀа, журналаш тӀа, къахеьлаш даьд телевидене, радио гӀолла, иштта лекцеш йишай, беседаш яьй къахьегамхой коллективашта, студенташта, дешархошта хьалхашка. Дикка пайда баьнаб цу гӀулакхех.

Цунца цхьана белгалдаккхаьза даргдац, цу тайпарча зуламашца доаттабеш бола къовсам чӀоагӀбара деша лерттӀа лоархӀам ца белга. Массала, чарахьал деча хоадаьча тоаьца мента а волаш доккха зулам даьд Грозненски № 7 йолча МУС треста электромонтера А. С. Маркова. Ше даь хулигански зулам бахьан долаш суд яьй цунна. Из зулам дарах бехке ве везача метте, кхетавара гӀулакхa лаьрхӀа шоашка дӀавехаш письмо яздаьдар судага МУС треста коллективо. Судо кхоачашданзар цар дехар.

Сонаха 8 феврале Урус-Мартановски районерча Алхазурово яхача юрта вахача А. А. Дадаева цӀагӀара коранаь зӀамига калибр йола топ. Чурча гӀулакхий органашкара бокъо йоацаш из лелаярах чувалла ха техай цунна халкъа судо. Из а шоашка кхетаве хьона аьнна дехар даьдар Мичурина цӀерагӀча совхоза шурий-товарни ферма коллективо. Иштта зӀамига калибр йола топ а йоаккхаш лаьца вола Т. М. Гадаев дӀавехаш Назрановски халкъа суде яздаьдар совхоз-техникума коллективо а. Уж шаккхе а дехар кхоачашданзар халкъа судаша.

Дуккхача хана «наган» яхача системах йола тенча шийн цӀагӀа лелаьй город Назранерча И. А. Ханакаева. Ӏадалгара бокъо йоацаш. Шийн ханнахьа из цунгара хьа ца яккхар бахьан доалаш кхийна валоиза волча Ханакаева йиший воӀо шийн воша кийнав из тенча йийтта. Иштта бокъо йоацаш доалаш дола герзаш леладаьд Назрановски раонерча Джайрахьарча М. К. Цурова, Грознерча А. А. Талхигова, кхьдараша. Чубоахкаш йаьккха ха яккха судамаш яьй царна. Нагахьа санна шоай лоӀаме хьа а баьхка герзаш дӀаденна даларе чубохкаргбацар уж.

Тайп-тайпара бахьанаш увттаду цар шоаш бокъо йоацаш леладаьча герзашта. Цхьабараша леладе бокъо ецний хацар яьхад, вокхар — укх деношка корадаьд, милице дӀадаха гӀоргволаш вар. Уж-м бахьанаш дар. Корадаьдале гаргагӀарча юрта Совета дӀадала мегаргда гера. Хацар аларах зулам даьр бехктокхама вӀалхара валийтац законо. Берриga гражданаш ха декхарийла ба законаш. Долаш да цу гӀулакха мел эша хьалаш.

Вай мехка шерра пропаганда ю законашта — радиоца, телевиденеца, иштта лекцеш еш, беседаш ю, дукхача наха дешаргдолаш юридически литература араяха. Цудухьа берригача гражданашта довза, лархӀа, кхоачашде деза законаш.

Ш. БОРШИГОВ,
Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча суда член.

РАДИО

15 МАРТ

6.40 — «1979 шера хьуналъяма дика вара йолаш». Репортаж (гӀалгӀай меттала).
6.50 — Ашараш (гӀалгӀай меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Советски Эскара бӀусай баьхатех». Концерт (гӀалгӀай меттала).
9.15 — «Общественни порядок лорараш» яха радиожурнал (эрсий меттала).
9.35 — Ашараш (эрсий меттала).
9.45 — «Керттера лостам». Беседа (гӀалгӀай меттала).
10.00 — Программех хоттамех ааьшам.
10.01 — «Къонахчар оазаш». Литературни передача (гӀалгӀай меттала).
10.20 — Ашараш (гӀалгӀай меттала).
10.30 — «Масалий низ». Беседа (нохчий меттала).
10.45 — ДегӀаеначча социализма хьалашка идеологически балха лоархӀам лаккхбаларах (эрсий меттала).
11.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
18.40 — «Атещт» — радиожурнал (нохчий меттала).

16 МАРТ

6.40 — «Гергарча метала хьалхашка ба «Родина» яхача совхоза бешаллий бахьанарашн леладераш» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Къона таланташ» яхача цикланера передача (нохчий меттала).
8.50 — Социалистически хьяла дикеник (эрсий меттала).
9.15 — Халкъа тӀехьенхьекий болх беш ба (нохчий меттала).
9.35 — Конкаш лелаярий радиошкола (эрсий меттала).
9.45 — «ДоттагӀий оазаш» (эрсий меттала).
10.00 — Программех хоттамех ааьшам.
10.01 — «Патриот» (нохчий меттала).
10.15 — «Болхлочун вахар» яха радиогазета (гӀалгӀай меттала).
10.35 — Халкъа ашараш (нохчий меттала).
11.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

Хоамаш

Тахан республике гӀоалгӀен Грознеш хунцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 0 — 5 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш, хилен фегара температура республике 5 — 10, Грозне 8 — 10 градус йовхаха йолаш хилен тарлу.

Кхоана хуцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьаццадолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 0 — 5 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура байсане 0 — 5, дийнахьа 7 — 12 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-98; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурен отделан — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта бовхама отдела — 3-42-28; кехатий отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректоре — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-98; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ02068. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1612.